INSTITUT ZASTARE U GRAĐANSKOM PRAVU – DOKTRINARNA I TEORIJSKA POLAZIŠTA*

doc. dr. sc. Tomislav Nedić
Katedra građanskog i građanskoprocesnog prava,
Pravni fakultet Osijek
E-adresa: tomislav.nedic@pravos.hr

Pleurat Morina, mag. iur.
E-adresa: morina.pleurat@gmail.com

Pregledni rad
UDK 347.13:347.91/.95
DOI: https://doi.org/10.25234/para/45393
Rad primljen 26. lipnja 2026.

Sažetak

Zastara je jedan od središnjih instituta privatnopravnog uređenja, čiji se pravni položaj i učinci u kontinentalnopravnim sustavima tradicionalno određuju u okviru općeg dijela građanskog prava. Unatoč tome što je riječ o ustaljenom institutu građanskoga prava, zastara i dalje otvara brojna teorijska pitanja te izaziva različita doktrinarna shvaćanja, dok se njezina stvarna složenost najizraženije očituje upravo u sudskoj praksi. Upravo zato cilj je rada pružiti sveobuhvatnu doktrinarnu i teorijsku analizu instituta zastare kroz razmatranje važećih pravnih izvora i njihove interpretacije u sudskoj praksi, uz prepoznavanje spornih pitanja i praktičnih izazova koji se pojavljuju u primjeni toga instituta. U tu svrhu sustavno se prikupljaju, prikazuju i analiziraju relevantna stajališta građanskopravne doktrine, privatnopravne teorije i sudske prakse kako bi se omogućilo cjelovito razumijevanje pravne prirode, funkcije i dosega zastare. U tom se pogledu najprije razmatra povijesni razvoj instituta zastare, od njegovih korijena u rimskom pravu preko razvoja u europskim pravnim sustavima do njegova oblikovanja u hrvatskom pravu. Nadalje, obrađuju se pojam i pravna priroda zastare, uz njezino razgraničenje od srodnih instituta prekluzije i dosjelosti. Analizirajući pravnu prirodu zastare, naglašava se njezin materijalnopravni karakter, ali navode i njezini procesnopravni učinci. Posebna pozornost posvećuje se pretpostavkama nastupa zastare, osobito dospjelosti tražbine i pravnoj naravi zahtjeva kao objekta zastarijevanja. U radu se potom analiziraju zastarni rokovi, uključujući opći rok i posebne zastarne rokove, kao i pojavnosti zastoja i prekida zastare. Naposljetku, razmatraju se prigovor zastare i pravne posljedice nastupa zastare, pri čemu se kritički vrednuju postojeća zakonska rješenja i relevantna sudska praksa.

Ključne riječi: *zastara, zahtjev, subjektivno pravo, rok, prekluzija*

* Rad se temelji na diplomskom radu pod naslovom „Zastara u građanskom pravu" Pleurata Morine, mag. iur., napisan pod mentorstvom doc. dr. sc. Tomislava Nedića.

Ovaj je rad licenciran pod licencom CC BY-NC 4.0.

1. UVOD

Zastara predstavlja jedan od najznačajnijih instituta građanskog, ali i privatnog prava uopće, čija se razradba u kontinentalnopravnim okvirima postavlja u okviru općeg dijela građanskog prava. Još od rimskog prava protek vremena može imati konstruktivno i destruktivno djelovanje. Iz konceptualnih temelja destruktivnog djelovanja proteka vremena, uz ispunjenje točno određenih pretpostavki, postupno, kroz različite pravne sustave, razvijao se institut zastare. Destruktivno djelovanje proteka vremena pojavljuje se i kod zastare i kod prekluzije. Dok zastara utječe na vjerovnikovo pravo na prisilno ostvarenje određenog materijalnog prava i za posljedicu ima gubitak zahtjeva, prekluzija je obuhvatnija te za posljedicu ima gubitak samog subjektivnog prava. S obzirom na to da protek vremena može imati i konstruktivno djelovanje, institut dosjelosti često se pojavljuje kao popratna problematika instituta zastare. Iako zastara i dosjelost ne predstavljaju formalno suprotstavljene institute, oni imaju suprotne pravne učinke. Dok zastara predstavlja gubitak određenog prava(-zahtjeva), dosjelost omogućuje stjecanje prava protekom vremena.

Privatnopravni odnosi predstavljaju temelj društvenih odnosa, i uopće razvoja društva. Premda sloboda kao temeljno polazište privatnog prava, i preduvjet (slobodne) volje, uključuje slobodu pojedinca hoće li ili neće izvršavati određeno subjektivno pravo, pravni poredak nije distanciran u činjenici neizvršavanja subjektivnih prava.[1] Na taj se način postiže očuvanje onih stanja koja dugo traju, osiguravajući stabilnost društvenih odnosa,[2] ali i rasterećenost pravosudnog sustava[3] kao temeljnog dionika ostvarenja pravnog poretka. Potonje je ono što naglašava i Bydlinski, navodeći kako primarni cilj zastare nije lišiti nekog njegovih prava samo zato što ih nije izvršavao, već je cilj spriječiti pravne nesigurnosti i parnice s nepredvidljivim ishodima.[4] Upravo se u činjenici uspostave pravne sigurnosti[5] očituje *ratio* instituta zastare.

---

1 Usp. Gavella, Nikola, Privatno pravo, Narodne novine, Zagreb, 2019., str. 216.

2 *Ibid.*

3 Vodinelić tako navodi kako institut zastare doprinosi i učinkovitijem funkcioniranju pravosuđa jer sudove rasterećuje od vođenja postupaka u kojima bi, zbog proteka vremena, utvrđivanje odlučnih činjenica i izvođenje dokaza bilo znatno otežano ili čak neizvedivo. Istodobno, zastara potiče nositelja prava da pravodobno poduzima radnje radi njegova ostvarenja te da na vrijeme osigura potrebne dokaze. Time se ne samo jača pravna sigurnost, nego se i olakšava rad sudova u slučajevima kada se pravo ostvaruje prije nastupa zastare. Vidjeti Vodinelić, Vladimir V., Građansko pravo, Uvod u građansko pravo i opšti deo građanskog prava, Pravni fakultet Univerziteta Union u Beogradu, Službeni glasnik, Beograd, 2012., str. 522.

4 Bydlinski, Peter, Allgemeiner Teil des Bürgerlichen Rechts, Verlag Österreich, 10. izdanje, Beč, 2024., str. 102.

5 Također *ibid.* Vuković naglašava da zastara predstavlja institut čija je temeljna funkcija očuvanje pravne sigurnosti i nesmetanog odvijanja pravnog prometa. Budući da štiti osobu od neograničene mogućnosti ostvarivanja zastarjelih zahtjeva, a istodobno doprinosi stabilnosti pravnih odnosa, zastara služi zaštiti kako individualnih, tako i općih društvenih interesa. Vuković, Mihajlo, Opći dio građanskog prava, Knjiga II, Školska knjiga, Zagreb, 1960., str. 219. i 220.

Cilj rada ogleda se u sveobuhvatnoj doktrinarnoj i teorijskoj razradi instituta zastare kroz analizu pozitivnopravnih odredbi i njihove primjene u sudskoj praksi, uz ukazivanje na potencijalne probleme u primjeni toga instituta koje u pravnoj literaturi prepoznaju pravni teoretičari i praktičari. Njihova stajališta pritom se sustavno i kompilacijski prikazuju i analiziraju. U tom pogledu, uz historijske i doktrinarno-teorijske postavke koncepta zastare, u radu se pobliže razmatraju pretpostavke nastupa zastare, a to su protek vremena i neaktivnost vjerovnika. S protekom vremena nerazdvojno je povezana dospjelost, točnije trenutak od kojeg vjerovnik stječe ovlaštenje zahtijevati ispunjenje svoje tražbine. Dospjelost je izrazito bitna za zastaru, odnosno tijek zastarnog roka jer njezino postojanje pretpostavlja i početak vremena zastarijevanja. Posebna se usredotočenost postavlja u odnosu na vrijeme zastarijevanja kao najbitnije značajke zastare. Polazi se od općeg zastarnog roka čija primjena je supsidijarna ako nisu propisani posebni zastarni rokovi. Tijek zastarnog roka može biti ometan zastojem i prekidom, koji se međusobno razlikuju prema okolnostima potrebnima za njihov nastup te prema načinu kako utječu na računanje zastarnog roka. Iako zastara potiče vjerovnika da pazi na svoja prava i ostvaruje ih u razumnom roku, ona ne nastupa automatski, kako bi se možda moglo pogrešno pretpostaviti. Njezin nastup uvjetovan je radnjom dužnika, koji je dužan istaknuti prigovor zastare, s obzirom na to da sud na zastaru ne pazi po službenoj dužnosti.

2. POVIJESNI RAZVOJ INSTITUTA ZASTARE

2.1. ZASTARA U RIMSKOM PRAVU

U najranijem stadiju razvoja rimskog prava, zastara kakvu danas znamo, nije bila poznata,[6] s obzirom na to da su prava bila trajna i neograničena. Razvoj složenih personalnih odnosa, u rimskoj državi, uzrokuje evoluciju pravnog poretka čime postaje nužno normativno ograničavanje mogućnosti sudskog ostvarivanja prava protekom određenog vremena. Ipak rimsko je privatno pravo koristilo protek vremena kao svojevrsnu zaštitu vjerovnika te time uspostavilo temelje suvremenog shvaćanja zastare. Stojčević navodi da je, ako vjerovnik nije podnio tužbu radi ostvarenja svoje tražbine u zakonom

[6] Jedan od razloga navedenom jest činjenica da u rimskom pravu nije bio razrađen koncept subjektivnog prava uopće. Krneta navodi kako razlog za navedeno leži u činjenici da o pravima pojedinaca nisu promišljali na apstraktnoj razini, već su ih promatrali kroz konkretne pravne odnose i situacije. Stoga rimski pravnici nisu razvili koncept subjektivnog prava kao ovlaštenja koje pojedincu priznaje pravni poredak, niti su pridavali veću važnost jasnom razlikovanju između objektivnog i subjektivnog prava. Vidjeti Krneta, Slavica, Evolucija pojma „zahtjev" i njegov odnos prema subjektivnom pravu, Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu, godina XXIII, 1975., str. 297.–309. S obzirom na činjenicu da zastara predstavlja neizvršavanje subjektivnog prava tijekom određenog razdoblje, teško je bilo govoriti o zastari u okvirima suvremenog teorijskog i doktrinarnog shvaćanja, premda su se u rimskom pravu uspostavili temelji tog instituta.

propisanom roku, nastupila zastara[7] (*praescriptio*),[8] čime je izgubio mogućnost sudskog ostvarivanja svojega prava.[9] Kao i u suvremenim građanskopravnim odnosima, iako sama obveza time nije prestala postojati, pretvorila se u prirodnu obvezu (*obligatio naturalis*), pa vjerovnik više nije raspolagao pravnim sredstvima za prisilnu naplatu tražbine.[10] Zbog takvog učinka zastara se u rimskom pravu ubrajala među načine prestanka obveznopravnih odnosa.[11]

Bitnu ulogu u nastanku instituta zastare imao je pretor stvarajući sustav pravnih normi zvano honorarno pravo koje je služilo da dopuni *ius civile*. Kaser slikovito navodi kako se jedan od glavnih ciljeva nastanka zastare ogledao u činjenici da oštećenik ne smije „hladnih ruku" čekati.[12] U početku carskog zakonodavstva, u 2. stoljeću razvija se *praescriptio longi temporis* koje ima učinak prigovora protiv vlasnikove tužbe.[13] Naime, dugogodišnji posjednik provinicijalnog zemljišta imao je protiv tužbe „provincijskog vlasnika" prigovor, nazvan *exceptio* ili *praescriptio longi temporis*. Prema današnjoj terminologiji ovakav prigovor imao bi učinak zastare vlasničke tužbe.[14] Iako rimsko pravo nije poznavalo zastaru kao jedinstven i sustavno uređen institut, ono je oblikovalo

---

7 U rimskom pravu rokovi su se u pravilu računali prema načelu *computatio civilis*, pri čemu se dan promatrao kao cjelina. Rok je započinjao danom nastanka relevantne činjenice, a završavao posljednjim danom roka, pri čemu su se učinci stjecanja ili gubitka prava razlikovali ovisno o njihovoj pravnoj prirodi. Također se razlikovalo *tempus continuum*, koje je teklo neprekidno, i *tempus utile*, kod kojega su se u rok uračunavali samo dani u kojima je stranka mogla poduzeti potrebnu pravnu radnju. U pretorskom pravu prevladavalo je pravilo *tempus utile ratione initii*, prema kojem rok nije počinjao teći dok je postojala zapreka za njegovo ostvarivanje. Vidjeti u: Horvat, Marijan; Petrak, Marko, Rimsko pravo, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2022., str. 240. i 241

8 Osim značenja koje se odnosi na zastaru, pojam *praescriptio* izvorno se koristio u formularnom postupku za dio formule koji se nalazio na njezinu početku, prije intencije (*intentio*), od čega je poslije proizašao i sam naziv. Poslije se termin koristio i za zastaru, pri čemu se razlikovala zastara koja je dovodila do prestanka određenog prava (*praescriptio extinctiva*) te zastara koja je omogućavala stjecanje prava protekom vremena (*praescriptio acquisitiva*), odnosno dosjelost. Vidjeti u: Romac, Ante, Rječnik rimskog prava, Informator, Zagreb, 1983., str. 264.

9 Stojčević, Dragomir, Rimsko privatno pravo, Savremena administracija, 1988., Beograd, str. 236.; također i: Dondorp, Harry; Schrage, Eltjo J. H.; Ibbetson, David, „Introduction", u: Limitation and Prescription: A Comparative Legal History, Duncker & Humblot, Berlin, 2019., str. 1.–42.

10 *Ibid.*

11 *Ibid*.; Stojčević nadalje navodi kako su prema *ius civile* sve tužbe u načelu bile neograničenog trajanja te nisu podlijegale zastari, dok su pretorske tužbe uglavnom bile vremenski ograničene na jednu godinu, uz iznimku određenih deliktnih tužbi. U razdoblju dominata uvedeno je opće pravilo prema kojem su tužbe koje ranije nisu bile podvrgnute kraćim rokovima zastarijevale nakon trideset godina. Od toga su postojale određene iznimke, primjerice tužbe za zaštitu statusa slobodne osobe, pojedine fiskalne tužbe države te tužbe povezane sa zaštitom maloljetnika. Također, za određene pravne institute, poput hipoteke, bili su propisani posebni zastarni rokovi. Usporediti u *ibid*.

12 Kaser, Max, Das Römische Privatrecht: Das altrömische, das vorklassische und klassische recht, 2. prerađeno izadnje, C. H. Beck, München, 1971., str. 613.

13 Horvat, Marijan, Rimsko pravo, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2008., str. 212.

14 *Ibid.*

temeljne ideje koje su poslije preuzete i razrađene u modernim pravnim sustavima. U kanonskom pravu latinska riječ *praescriptio* označava i zastaru i dosjelost, dok se u građanskom pravu ta riječ koristi za zastaru, ali se za dosjelost, naročito u rimskopravnim okvirima, rabi riječ *usucapio*.[15]

2.2. RAZVOJ ZASTARE U EUROPSKIM PRAVNIM SUSTAVIMA

U europskim pravnim sustavima razvoj instituta zastare determiniran je postojanjem dviju pravnih tradicija: kontinentalnoeuropske (*civil law*) i anglosaksonske (*common law*). Kontinentalnoeuropski sustav bio je pod snažnim utjecajem rimskog prava jer se u 15. i 16. stoljeću odvija recepcija rimskog prava. Recepcija označava pojavu kojom rimsko pravo uobličeno djelovanjem glosatorskih i postglosatorskih škola postaje pozitivno pravo mnogih država srednje Europe.[16] Pravi razvoj zastare nastaje u 18. i 19. stoljeću kada se stvaraju suvremene kodifikacije građanskog prava. Za kontinentalnu Europu jedan od ključnih je njemački Građanski zakonik (*Bürgerliches Gesetzbuch*) donesen 1896. godine. Tim Zakonikom zastara je uređena kao opći institut obveznog prava koji ima uređene rokove i pravila o početku njezina tijeka te mogućnostima prekida i zastoja.[17] Vidljivo pod utjecajem rimskog prava, opći zastarni rok prvotno propisan u njemačkom Građanskom zakoniku bit će izrazito dug – 30 godina.[18] S vremenom taj rok imat će brojne iznimke, do te mjere da će njegova primjena biti iznimna ako se ne može primijeniti neki kraći rok, što je i služilo za obrazloženje njegova skraćivanja na tri godine izmjenom zakona 2001.[19]

Razvoj u engleskom pravu pod snažnim je utjecajem sudske prakse. Zastara se u začecima engleskog pravnog sustava računala prema specifičnim kraljevskim događajima, poput krunidbe ili povratka kralja iz Irske.[20] Zastara se najprije spominje u *Limitations of Prescription Actu* iz 1540., ali se on nije odnosio na sve zahtjeve te je vrijeme zastarijevanja bilo jako dugo, do 50 godina.[21] Tek se 1623. *Limitation Actom* uvodi zastara za sve obveznopravne

---

15 Brkan, Jure, Zastara (*praescriptio*) u kanonskom i građanskom pravu, Crkva u svijetu, vol. 38, br. 3, 2003., str. 378.

16 Horvat, Marijan, *op. cit.* (bilješka 13), str. 94.

17 Od 190. do § 196. BGB-a Bürgerliches Gesetzbuch (Građanski zakonik) iz 1896.; o navedenoj odredbi vidjeti i *infra.*

18 *Ibid.* § 195.

19 Bundestag Drucksache 14/6040, Entwurf eines Gesetzes zur Modernisierung des Schuldrechts, 2001., str. 100., https://dserver.bundestag.de/btd/14/060/1406040.pdf, pristupljeno 27.ožujka 2026.

20 Jacobson, Daniel Lee, A Brief History of Time Limits, Daily Journal, 2007, https://jacobsonlawyers.com/wordpress/wp-content/uploads/2013/04/A-Brief-History-of-Time-Limits.pdf, pristupljeno 27. ožujka 2026.

21 Simpson, Alfred William Brian, A history of the land law, drugo izdanje, Clarendon Press, Oxford, 1986., str. 150.

zahtjeve s kraćim rokovima.[22, 23] Trenutačno je na snazi *Limitation Act* iz 1980. godine koji propisuje vrijeme zastare od šest godina za jednostavne ugovore od dana kada je nastao razlog za tužbu, odnosno dvanaest godina za tužbe temeljene na svečanoj ispravi.[24]

Kod kontinentalnih sustava zastara ima izraženu materijalnopravnu dimenziju jer se bavi „slabljenjem" subjektivnog prava nakon isteka roka, dok u anglosaksonskom pravu naglasak je na gubitku prava na sudsku zaštitu. Međutim, na zakonodavnoj razini, i u *common law* i u *civil law* sustavima, uočavaju se slični izazovi vezani uz uređenje zastare, poput trajanja zastarnih rokova, početka njihova tijeka, njihova završetka te mogućnosti prekida zastare.[25] Posebno je važno pitanje odnosa između prava zastare i stvarnog prava, točnije, zastare i dosjelosti, odnosno povezanosti učinaka zastare s mogućnošću stjecanja vlasništva.[26]

2.3. RAZVOJ ZASTARE U HRVATSKOM PRAVU

Kao pravni temelj instituta zastare na ovim prostorima uzimamo austrijski Opći građanski zakonik koji je dekretom uveden 1852. u Hrvatsku i Slavoniju, a izvan snage je stavio sve prethodne propise i običaje.[27] OGZ je kodifikacija privatnog prava u kojem je bitan naglasak bio na obveznom pravu pa tako i na zastari. Zastara je OGZ-om definirana kao gubitak prava koje se nije izvršavalo kroz zakonom ustanovljeno vrijeme.[28] Vidimo da se kao i njemački Zakonik fokusira na gubitak prava, a ne na gubitak zahtjeva te je isti redovni rok zastarijevanja u trajanju od 30 godina.[29] OGZ detaljno propisuje i protiv koga se može podnijeti, izvanredne rokove, iznimke, ali i razloge prekida te zapreke zastarijevanju.[30]

Definicija zastare mijenja se tek u Jugoslaviji kada glasi da zastarom prestaje pravo zahtijevati ispunjenje obveze.[31] Redovno vrijeme zastarijevanja je 1953. bilo deset godina,

---

22 *Ibid.*

23 Jacobson, Daniel Lee, *op. cit.* (bilješka 20).

24 Limitation Act 1980, s. 5 i s. 8.

25 Dondorp, Harry; Schrage, Eltjo J. H.; Ibbetson, David, *op. cit.* (bilješka 9), str. 1.–42.

26 *Ibid.*

27 Čepulo, Dalibor, Hrvatska pravna povijest u europskom kontekstu od srednjeg vijeka do suvremenog doba, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2012., str. 152.

28 Paragraf 1451. Opći građanski zakonik, 1811.

29 *Ibid.*, § 1478.

30 *Ibid.*, 4. poglavlje.

31 Zakon o zastari potraživanja FNRJ, 1953. Službeni list FNRJ br. 40/1953, 57/1954, Službeni list SFRJ br. 29/1978, čl. 1.

a 1978. ono se smanjuje na pet godina te se te odredbe zastare održavaju na snazi sve do današnje Republike Hrvatske.[32] Iz prijašnjeg su zakonodavstva bili preuzeti savezni zakoni iz područja građanskog prava te su u velikoj mjeri poslužili kao osnova za nove zakone kao i Zakon o obveznim odnosima iz 2005.[33]

3. POJAM I PRAVNA PRIRODA ZASTARE U PRAVU

Protek vremena smatra se pravnom činjenicom zbog njezina utjecaja na brojna prava i pravne odnose kroz različite grane prava.[34] Njezine posljedice na subjektivna prava mogu biti konstruktivne i destruktivne. U slučaju konstruktivnog djelovanja proteka vremena, uz nužno postojanje drugih okolnosti, nastaje subjektivno pravo, ali kod destruktivnog djelovanja ta prava ili zahtjevi za njima prestaju.[35] Razlog tome ciljevi su pravnog poretka da se prava ostvaruju, obveze izvršavaju, zaštiti pravna sigurnost i spriječe trajna pravna stanja.[36] Upravo se zato navodi kako je zastara pravni institut, ponajprije obveznog prava, koji se zasniva na destruktivnom djelovanju činjenice proteka vremena.

Kada se u kontekstu građanskog prava govori o institutu zastare, primarno se misli na zastaru uređenu pravilima obveznog prava, koja su opće naravi i kao takva se primjenjuju na građanskopravnu zastaru u cjelini.[37] Zastara se, međutim, pojavljuje i u drugim granama građanskog prava, primjerice u stvarnom[38] i nasljednom pravu,[39] gdje posebna pravila uređuju pitanja zastare vezane uz institute tih grana prava. Opća pravila koja uređuju zastaru nalaze se u Zakonu o obveznim odnosima i podijeljena su na četiri odsjeka: 1. odsjek sadrži opće odredbe od čl. 214. do čl. 224., 2. odsjek naziva „Vrijeme potrebno za zastaru" sadrži pravila o zastarnim rokovima od čl. 225. do čl. 234., 3. odsjek propisuje pravila za zastoj stare od čl. 235. do čl. 239. te 4. odsjek uređuje prekid zastare

---

32 Zakon o obveznim odnosima SFRJ, 1978., čl. 371.

33 Čepulo, Dalibor, *op. cit.* (bilješka 27), str. 357.

34 Žunić Kovačević, Nataša, Zastara – o primjeni građanskopravnih pravila u poreznom pravu i sudska praksa, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, god. 30, br. 1, 2009., str. 684.

35 Slakoper, Zvonimir; Mihelčić, Gabrijela: Belanić, Loris; Tot, Ivan, Obvezno pravo opći dio s uvodom u privatno pravo, II. Izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Novi informator d. o. o. i Sveučilište u Rijeci, Zagreb, 2022., str. 216.–218.

36 Žunić Kovačević, Nataša, *op. cit.* (bilješka 34).

37 Slakoper, Zvonimir, *et al.*, *op. cit.* (bilješka 35), str. 219.

38 Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima, Narodne novine, broj 91/1996, 68/1998, 137/1999, 22/2000, 73/2000, 129/2000, 114/2001, 79/2006, 141/2006, 146/2008, 38/2009, 153/2009, 143/2012, 152/2014, 81/2015, 94/2017, 52/2025, u daljnjem tekstu ZV, čl. 241., st. 1.

39 Zakon o nasljeđivanju, Narodne novine, broj 48/2003, 163/2003, 35/2005, 127/2013, 33/2015, 14/2019, čl. 138.

od čl. 240. do čl. 246.[40] U Zakonu o obveznim odnosima propisana su i neka posebna pravila koja na temelju pravila *lex specialis derogat legi generali* imaju položaj supremacije nad općim pravilima.

Pojam zastare definira se kao gubitak zahtjeva zbog nevršenja sadržaja subjektivnog prava kroz zakonom određeno razdoblje.[41] Iz navedenog proizlazi da se učinak zastare ne odnosi na samo subjektivno pravo, već isključivo na zahtjev za njegovo ostvarivanje.[42] Naime, možemo pojam zastare sagledati s druge strane, odnosno strane dužnika, to jest osobe prema kojoj vjerovnik zastarom gubi pravo zahtijevati ispunjenje neke činidbe. Gledajući s te strane, zastara se može definirati kao protek zakonom određenog vremena, nakon kojeg dužnik stječe pravo uskratiti ispunjenje svoje obveze, zbog pasivnog držanja vjerovnika od trenutka dospjelosti tražbine do isteka tog roka.[43] Dužnik u obveznom odnosu zastarom gubi odgovornost za dug te stječe pravo uskraćivanja ispunjenja svoje obveze prema vjerovniku.[44] Dužnikova pravna obveza ne prestaje nego samo stječe pravo kojim može odbiti vjerovnikov zahtjev, isto kao što ni vjerovnikovo subjektivno pravo zastarom nije prestalo, nego samo njegov element zahtjeva, odnosno ostvarivanja tužbom. Kako ne bi nastao nesporazum moramo naglasiti da vjerovnik i protekom zastare ne gubi pravo podizanja tužbe te postoji izgledna mogućnost da ta osoba i uspije sa svojom tužbom ako suprotna strana ne istakne prigovor zastare. Pravo i dalje postoji, ali se pretvara u neutuživu obvezu, *naturalis obligatio*, pa je ispravno govoriti o zastari tužbenog zahtjeva, a ne o prestanku prava. Dužniku je prepušteno na volju hoće li takvu obvezu ispuniti ili neće.[45] Premda zastara ima određenu procesnopravnu dimenziju,[46] budući da posredno utječe na mogućnost pokretanja i vođenja sudskog postupka, prema suvremenom shvaćanju ona se kvalificira kao materijalnopravni institut,[47] s obzirom na to da njezini učinci zadiru u samo subjektivno pravo. Prigovor zastare materijalnopravne je naravi te se o njemu samo odlučuje presudom. Ako sud prihvati prigovor zastare, on će taj tužbeni zahtjev odbiti, odnosno neće donijeti rješenje kojim ga odbacuje.[48]

---

40 Zakon o obveznim odnosima, Narodne novine, broj 35/2005, 41/2008, 125/2011, 78/2015, 29/2018, 126/2021, 114/2022, 156/2022, 155/2023, u daljnjem tekstu ZOO, čl. 214.–246.

41 Klarić, Petar; Vedriš, Martin, Građansko pravo, Narodne novine, Zagreb, 2025., str. 182.

42 Slakoper, Zvonimir, *et al.*, *op. cit.* (bilješka 35), str. 216.–218.

43 Gorenc, Vilim; Belanić, Loris; Momčinović, Hrvoje; Perkušić, Ante; Pešutić, Andrea; Slakoper, Zvonimir; Vukelić, Mario; Vukmir, Branko, Komentar zakona o obveznim odnosima, Narodne novine, Zagreb, 2014., str. 321.

44 Ćesić, Zlako, Komentar Zakona o obveznim odnosima, Libertin naklada, Rijeka, 2021., str. 489.

45 Gorenc, Vilim, *et al.*, *op. cit.* (bilješka 43), str. 322.

46 Vedriš i Klarić tako posebno naglašavaju procesnopravni učinak zastare, promatrajući zastaru ponajprije kao „zastaru tužbenog zahtjeva", navodeći da se „zastarjelo pravo ne može prisilno, putem suda ostvariti". Vidjeti Vedriš, Martin; Klarić, Petar, *op. cit.* (bilješka 41), str. 183. i 185.

47 Više o navedenoj problematici vidjeti *infra* u potpoglavlju 4. 3. Zahtjev.

48 Gorenc, Vilim, *et al.*, *op. cit.* (bilješka 43), str. 322.

Zastara u tom pogledu ne utječe na dopuštenost tužbe niti na procesne pretpostavke, već na osnovanost tužbenog zahtjeva, ne predstavljajući pritom procesnu zapreku za vođenje postupka, već materijalnopravni razlog zbog kojeg tužbeni zahtjev nije osnovan.[49] Zastarom, pravni poredak, nastoji potaknuti vjerovnika da pazi na svoja prava i na njihovo pravo vremensko ostvarivanje, a s druge strane pruža pravnu sigurnost dužniku oko postojanja njegove obveze i mogućih pretenzija vjerovnika.[50]

3.1. RAZLIKA NASPRAM PREKLUZIJE

Od zastare je bitno razlikovati prekluziju kojom imatelj u potpunosti gubi određeno subjektivno pravo.[51] Razlika je tim više potvrđena odredbom Zakona o obveznim odnosima koja navodi da se pravila o zastari ne primjenjuju u slučajevima kada su zakonom normirani rokovi za podnošenje tužbe ili poduzimanje određene radnje pod prijetnjom gubitka prava.[52] Protekom zastarnog roka gasi se isključivo pravo na zahtjev, dok protekom prekluzivnog roka, prestaju određena subjektivna prava kao takva. Drugim riječima, kod zastare prestaje dužnikova odgovornost, dok kod prekluzije prestaje sama pravna dužnost.[53] Prekluzivni rok ne pretpostavlja ispunjenje obveze, već nalaže ovlašteniku da se u određenom roku očituje o svom pravu. Prekluzivni rok nije podložan ni zaustavljanju ni prekidu, za razliku od zastarnog roka.[54] Navedeno je potvrđeno i u sudskoj praksi jer se na prekluziju ne primjenjuju pravila o zastari.[55] Sud na istek prekluzivnih rokova pazi po službenoj dužnosti te nije potrebna aktivnost druge strane u čiju korist je istekao prekluzivni rok.[56]

Prekluzivni rokovi mogu biti materijalni i procesni. Kada je prekluzivni rok normiran pravilima materijalnog prava, propuštanje toga roka u pravilu ima za posljedicu odbijanje tužbenog zahtjeva, s obzirom na to da je riječ o propuštanju poduzimanja određene

---

49 Tako Dika navodi kako u građanskom postupku sud ne odlučuje neposredno o materijalnopravnom odnosu među strankama, već o osnovanosti tužiteljeva zahtjeva za pružanje odgovarajuće pravne zaštite. Dika, Mihajlo, Pravo na tužbu – prilog učenju o ulozi procesa u ostvarivanju pravnog poretka, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2014., str. 84.; vidjeti *infra* u potpoglavlju 4.3. Zahtjev.

50 Giunio, Miljenko, Zastarijevanje tražbine, zastara i posljedice – opća i neka izabrana pitanja, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, god. 62, br. 5–6, 2012., str. 1675.–1676.

51 Slakoper, Zvonimir, *et al*., *op. cit.* (bilješka 35), str. 217.–218.

52 ZOO, *op. cit.* (bilješka 40), čl. 224.

53 Slakoper, Zvonimir, *et al*., *op. cit.* (bilješka 35), str. 217.

54 Mratović, Miho; Aralica, Tomislav, Stjecanje bez osnove, ništetnost, pobojnost i raskid ugovora i prigovor zastare u parničnom postupku, Pravosudna akademija , Zagreb, 2022., str. 98.

55 Županijski sud u Bjelovaru, Gž 506/2000 od 9. ožujka 2000.

56 Slakoper, Zvonimir; Skorup, Vlado, O zastari i prekluziji kod paulijanske tužbe, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 33, br. 1, Rijeka, 2012., str. 315.

materijalnopravne radnje u propisanom roku.[57] Procesni prekluzivni rokovi uređeni su pravilima procesnog prava i njihovim istekom stranke gube određena procesna ovlaštenja ili pravo na poduzimanje određene procesne radnje. Propuštanje procesnopravnog prekluzivnog roka u pravilu ima za posljedicu odbačaj tužbe, a tipičan slučaj takve prekluzije veže se uz nepoštovanje zakonom propisanog roka za podnošenje tužbe.[58] Zastarom prestaje samo pravo na prisilno ostvarenje određenog materijalnog prava jer dolazi do gubitka zahtjeva, dok prekluzija proizvodi obuhvatnije pravne učinke jer se njome gubi samo subjektivno pravo i mogućnost njegova prisilnog ostvarenja preko suda.[59]

3.2. RAZLIKA NASPRAM DOSJELOSTI

Institut dosjelosti temelji se na konstruktivnom djelovanju proteka vremena. Dosjelost se definira kao stjecanje prava na temelju vršenja njegova sadržaja, posjedovanja, kroz zakonom određeno vrijeme.[60] Dosjelost je zapravo originarni način stjecanja vlasništva stvari samostalnim posjedom te stvari, pod uvjetom da taj posjed ima zakonom propisanu kakvoću, da neprekidno traje zakonom određeno vrijeme te da je posjednik sposoban biti vlasnikom te stvari.[61] Ovaj institut faktičnu vlast pretvara u pravnu, odnosno posjed u subjektivno pravo.[62] Čitava konstrukcija tog instituta počiva na načelu da vlasništvo ne prestaje samim neizvršavanjem vlasničkih ovlaštenja. Iz navedenog proizlazi da prijašnji vlasnik ne gubi svoje pravo zbog pasivnosti u njegovu izvršavanju, već zbog činjenice da je novi vlasnik to pravo izvorno stekao.[63] Sukladno općim pravilima originarnog stjecanja prava vlasništva, između bivšeg i novog vlasnika ne postoji pravni kontinuitet, osim kada je zakonom izričito određeno drukčije te osim u vezi s onim stvarnim pravima za koje je stjecatelj znao ili morao znati da postoje. Međusobni odnosi bivšeg i novog vlasnika prosuđivat će se prema pravilima obveznog prava, ako posebnim zakonskim odredbama nije drukčije određeno.[64]

---

57 Boras Ivanišević, Andrea; Mratović, Miho, Građansko-pravni institut zastare, Pravosudna akademija, Zagreb, 2024., str. 23.

58 Boras Ivanišević, Andrea; Mratović, Miho, *op. cit.* (bilješka 57), str. 23.

59 Mratović, Miho; Aralica, Tomislav, *op. cit.* (bilješka 54), str. 99.

60 Vedriš, Martin; Klarić, Petar, *op. cit.* (bilješka 41), str. 182.

61 ZV, *op. cit.* (bilješka 38), čl. 159., st. 1.

62 Brežanski, Jasna, Dosjelost kao način stjecanja stvarnih prava, https://www.vsrh.hr/CustomPages/Static/HRV/ Files/JBrezanski-Dosjelost_kao_nacin_stjecanja_stva.pdf, pristupljeno 3. travnja 2026., str. 3.

63 *Ibid.*

64 Jug, Jadranko; Vidović, Svjetlana, Stjecanje prava vlasništva dosjelošću na nekretninama ranijeg društvenog vlasništva, odnosno u vlasništvu RH te analiza relevantnih presuda ESLJP, Pravosudna akademija, Zagreb, 2022., str. 13.

Dosjelost je stvarnopravni institut te se njime ne mogu stjecati osobna prava, budući da ih zbog njihove prirode druga osoba ne može posjedovati.[65] Jednako tako, obvezna prava ne mogu se steći dosjelošću, budući da je njihov sadržaj činidba kojom se određena vrijednost imovine prenosi iz imovine dužnika u imovinu vjerovnika. Nadalje, dosjelost nije moguća ni kad su posrijedi ona obvezna prava koja se odnose na trajne obveze kod kojih je posjed sastavni element obveznog odnosa poput zakupa, najma, ostave, uskladištenja i sl. jer bi u takvim okolnostima na strani posjednika izostao temeljni uvjet istinitosti posjeda.[66]

Temeljna razlika između dosjelosti i zastare očituje se u tome što dosjelost istovremeno proizvodi dva suprotna pravna učinka, a to je stjecanje prava na strani jedne osobe i gubitak prava na strani druge osobe. Nasuprot tome, kada se govori o zastari, ponajprije se misli na zastaru zahtjeva, a ne na gašenje samog subjektivnog prava jer ono i dalje postoji. Iako suprotne prema svojoj naravi, dosjelost i zastara dvije su strane iste medalje jer obje počivaju na načelu prema kojemu faktično ispunjenje, odnosno neispunjenje nekog prava tijekom određenog vremena treba pravno sankcionirati i zaštititi.[67]

4. PRETPOSTAVKE ZASTARE

4.1. OPĆENITO

Iz Zakona o obveznim odnosima[68] proizlazi da za nastup zastare kumulativno moraju biti ispunjene dvije pretpostavke. Prva se odnosi na protek zastarnog roka, to jest razdoblja unutar kojeg je vjerovnik bio ovlašten zahtijevati ispunjenje obveze.[69] Druga pretpostavka je neaktivnost vjerovnika koja podrazumijeva da vjerovnik tijekom zastarnog roka nije poduzeo nikakve radnje kojim bi od dužnika zahtijevao ispunjenje dugovane obveze.[70]

4.2. DOSPJELOST

Pretpostavka proteka zastarnog roka usko je vezana uz dospjelost jer ona ima neposredan utjecaj na početak tijeka zastare.[71] Zastarni rok počinje teći od prvog dana nakon

---

65 Gorenc, Vilim, *et al., op. cit.* (bilješka 43), str. 323.

66 *Ibid.*

67 *Ibid.*

68 ZOO, *op. cit.* (bilješka 40), čl. 214., st. 2.

69 Slakoper, Zvonimir, *et al.*, *op. cit.* (bilješka 35), str. 224.

70 *Ibid.*

71 Topić, Goran, O zastari i zastarnim rokovima prema Zakonu o obveznim odnosima, Pravo i porezi, god. 33, br. 1/24, Zagreb, 2024., str. 5.

dana kada je vjerovnik imao pravo zahtijevati ispunjenje obveze,[72] ako zakon za pojedine slučajeve ne predviđa drukčije rješenje.[73] Kada se obveza sastoji u činjenju, propuštanju ili trpljenju, zastara počinje teći prvog dana nakon dana što dužnik postupi suprotno toj obvezi.[74] To znači da zastara počinje teći prvog dana nakon dospjelosti tražbine, što je ujedno prvi dan kada je vjerovnik stekao ovlaštenje zahtijevati ispunjenje obveze od dužnika.[75] Budući da vjerovnik nije ovlašten zahtijevati ispunjenje sve dok tražbina nije dospjela, dan dospjelosti ne uračunava se u zastarni rok[76] jer bi u suprotnom vjerovnik bio u nepovoljnom položaju od trenutka nastanka tražbine.

Dospjelost tražbine može biti određena na različite načine. U pravilu se određuje ugovorom između stranaka, primjerice vezivanjem roka uz konkretan datum, odsjek vremena računat od sklapanja ugovora ili nastanka obveze te uz nastup nekog događaja.[77] Rok dospijeća često se navodi na računima za kupljenu robu ili pruženu uslugu i to je rok u kojem dužnik može dobrovoljno ispuniti svoju obvezu, a prvim danom nakon njegova proteka jest trenutak od kojeg vjerovnik ima pravo zahtijevati ispunjenje svoje tražbine, odnosno činidbe od dužnika.[78] Postoje primjeri u sudskoj praksi gdje se odlučuje da nije osnovan žalbeni navod da je početak tijeka zastarijevanja trebalo prosuđivati prema naznaci dospijeća na utuženom računu jer se početak tijeka zastarijevanja uzima prvog dana nakon dana u kojem je vjerovnik imao pravo zahtijevati ispunjenje obveze.[79] Dužnik mora ispuniti obvezu u propisanom roku, koji može biti vezan uz nastup određenog događaja. Primjer takvog roka jest ugovorena obveza isplate za obavljene građevinske radove u roku od mjesec dana od dana završetka radova.[80] Rok za ispunjenje može biti određen zakonom za pojedine slučajeve.[81] Ako dan dospijeća nije ugovoren niti propisan zakonom, onda se gleda proizlazi li taj rok iz prirode ili svrhe posla.[82] Ako dan dospjelosti nije definiran ugovorom ni zakonom te kada cilj pravnog posla, narav obveze i ostale okolnosti ne zahtijevaju određeni rok za ispunjenje, vjerovnik je ovlašten zahtijevati trenutačno ispunjenje obveze, dok je dužnik ovlašten zahtijevati od vjerovnika da

---

72 ZOO, *op. cit.* (bilješka 40), čl. 215., st. 1.

73 Katić, Dragan, Zastara u građanskopravnoj sudskoj praksi, Zakonitost, br. 1, Zagreb, 2019., str. 48.

74 Čuveljak, Jelena, Zastara – anuiteti, obroci, rate, Aktualnosti hrvatskog zakonodavstva i pravne prakse, god. 32, Zagreb, 2025., str. 330.

75 Katić, Dragan, *op. cit.* (bilješka 73), str. 48.

76 Topić, Goran, *op. cit.* (bilješka 71), str. 5.

77 *Ibid.*

78 *Ibid.*

79 Visoki trgovački sud Republike Hrvatske, Pž 7048/05-4 od 15. travnja 2009.

80 Topić, Goran, *op. cit.* (bilješka 71), str. 5.

81 ZOO, *op. cit.* (bilješka 40), čl. 215., st. 1.

82 Ćesić, Zlatko, *op. cit.* (bilješka 44), str. 493.

takvo ispunjenje bez odgode prihvati.[83] U tom kontekstu nameće se pitanje je li vjerovniku dopušteno po vlastitoj volji neograničeno prolongirati trenutak takvog zahtjeva. Sud je zauzeo stajalište da činjenica kako rok za ispunjenje tuženikove obveze nije određen ugovorom ne znači da ta obveza nije ni na koji način vremenski ograničena te da je strana u takvom slučaju dužna ispuniti svoju obvezu u razumnom roku.[84]

U okviru sudske prakse osobitu važnost ima pitanje utvrđivanja početka tijeka zastarnog roka kod tražbina naknade štete. U tom pogledu sudska praksa zauzela je stajalište da objektivni zastarni rok potraživanja naknade štete počinje teći od trenutka nastanka štete, koji se ne mora nužno vremenski podudarati s trenutkom nastanka štetnog događaja kao takvog.[85] Dok subjektivni rok zastarijevanja tražbine naknade štete ovisi o oštećenikovu saznanju sljedećih činjenica – saznanje za štetu i njegovo saznanje za štetnike. Saznanje za štetu neće podrazumijevati samo saznanje za postojanje štete već i saznanje o obujmu i visini štete. Saznanje za štetnika određuje se prema trenutku kada su oštećeniku postali dostupni podaci o osobi štetnika zajedno s informacijama potrebnim za poduzimanje odgovarajućih pravnih radnji radi ostvarenja prava na popravljanje štete.[86]

Od dospjelosti, kao trenutka kada vjerovnik stječe ovlaštenje zahtijevati ispunjenje, treba razlikovati zakašnjenje dužnika jer su to dva potpuno različita pojma.[87] Dužnik je u zakašnjenju kada ne ispuni obvezu u roku određenom za ispunjenje.[88] Dospjelost također ima važnu ulogu kod utvrđivanja prekida i zastoja zastare.

4.3. ZAHTJEV – PRAVNA NARAV I UTEMELJENJE

Da bi zastara nastupila, nije potreban samo protek vremena nego i vjerovnikova neaktivnost. To podrazumijeva da tijekom trajanja zastarnog roka nije zahtijevao ispunjenje obveze od svog dužnika, a mogao je.[89] Zastara teče cijelo vrijeme u kojem vjerovnik može podnijeti zahtjev protiv dužnika radi utvrđivanja, ispunjavanja pozitivne ili ostvarenja negativne činidbe, ali on to ne čini. Polazeći od navedenog, potrebno je utvrditi što se pod pojmom zahtjeva podrazumijeva u građanskopravnom smislu.

---

83 ZOO, *op. cit.* (bilješka 40), čl. 173., st. 3.

84 Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev 1136/2004-2 od 11. siječnja 2005.

85 Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev 318/2009-2 od 17. lipnja 2009.

86 Visoki trgovački sud Republike Hrvatske, Pž 854/2025-2 od 8. srpnja 2025.

87 Perin, Nenad, Pravo vjerovnika na zatezne kamate na parnični trošak, https://www.vsrh.hr/CustomPages/Static/HRV/Files/NPerin-Pravo_vjerovnika_na_zatezne_kamate.doc, pristupljeno 6. travnja 2026.

88 ZOO, *op. cit.* (bilješka 40), čl. 183., st. 1.

89 Slakoper, Zvonimir, *et al.*, *op. cit.* (bilješka 35), str. 226.

Srž konceptualnih postavki zastare nalazi se upravo u pravnoj naravi zahtjeva i njegovim pojmovnim shvaćanjima. Krneta ističe da je pojam zahtjeva (njem. *Anspruch,* franc. *prétention*) izvor brojnih nesporazuma i različitih tumačenja.[90] Dio autora, polazeći od temelja koje je postavio Savigny,[91] zahtjev je shvaćao kao tužbu u materijalnom smislu, odnosno kao mogućnost prisilnog ostvarenja subjektivnog prava, premda je takvo shvaćanje, prema Krneti, u suvremenoj pravnoj teoriji uglavnom napušteno.[92] Suprotno tomu, modernije shvaćanje, razvijeno osobito u njemačkoj pravnoj doktrini, odnos između zahtjeva i subjektivnog prava objašnjava drukčije. Zahtjev se promatra kao samostalno ovlaštenje koje može proizlaziti iz subjektivnog prava, ali se od njega pojmovno razlikuje.[93] Temelje za takvo shvaćanje postavio je Windscheid,[94] razdvajajući pojam tužbe na civilnopravni zahtjev, s jedne strane, i samostalno procesno[95] sredstvo, s druge strane. U suvremenoj se literaturi, osobito onoj njemačkoga govornog područja, zahtjevu pripisuje obilježje relativnog prava jer je uvijek usmjeren prema određenoj osobi od koje je ovlaštenik ovlašten zahtijevati određeno činjenje ili propuštanje. Takvo je shvaćanje izraženo u odnosu na odredbu njemačkog Građanskog zakonika[96] prema kojemu „pravo zahtijevati od druge osobe određeno činjenje ili propuštanje (tražbina) podliježe zastari".[97] Zahtjev, kao posebno pravo, može proizlaziti iz različitih pravnih odnosa, kako iz apsolutnih tako i iz relativnih prava.[98] Krneta navodi kako se zahtjev stoga ne smije poistovjetiti s apsolutnim pravom niti s ovlaštenjima koja ono sadržava. On nastaje tek u slučaju povrede apsolutnog prava, kada se opća dužnost svih trećih osoba konkretizira u zahtjev upravljen prema određenoj osobi, primjerice kada vlasnik od određene osobe zahtijeva povrat stvari ili prestanak uznemiravanja. U tom pogledu povredom određe-

---

90 Krneta, Slavica, „Subjektivna prava", u: Enciklopedija imovinskog prava i prava udruženog rada, Tom treći, Novinsko-izdavačka ustanova, Službeni list SFRJ, Beograd, 1978., str. 186.–201.

91 Savigny, Friedrich Carl von, System des heutigen Römischen Rechts, sv. I., Berlin, 1840., §§ 204.–205.

92 Krneta, Slavica, *op. cit.* (bilješka 89).

93 *Ibid.*

94 Windscheid, Bernhard, Die actio des römischen Civilrechts: vom Standpunkte des heutigen Rechts, Düsseldorf, 1856., §§ 43.–44.

95 Dika ističe da se tzv. *Justizanspruch* pojavljuje kao instrument ostvarivanja pravozaštitnog zahtjeva, koji se razumijeva kao pravno utemeljeno očekivanje tužitelja da će od suda dobiti zaštitu određenog sadržaja. Značaj pravozaštitnog zahtjeva u tom smislu očituje se u njegovoj sposobnosti da jasno razlikuje materijalnopravni položaj stranaka od zahtjeva koji tužitelj postavlja pred sudom. Naime, predmet sudskog odlučivanja nije neposredno materijalnopravni odnos među strankama, već pravo tužitelja da od suda ishodi određenu vrstu pravne zaštite, bilo u obliku deklaratorne, kondemnatorne ili konstitutivne odluke. Dika, Mihajlo, Pravo na tužbu – prilog učenju o ulozi procesa u ostvarivanju pravnog poretka, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2014., str. 84.

96 Paragraf 194. njemačkoga Građanskog zakonika.

97 Krneta, Slavica, *op. cit.* (bilješka 89).

98 S obzirom na narav prava iz kojega proizlazi, može se govoriti o stvarnopravnim, obveznopravnim, osobnopravnim i nasljednopravnim zahtjevima. Iznimku čine preobražajna, odnosno potestativna prava, koja zbog svoje posebne naravi u pravilu nisu povezana sa zahtjevom. Vidjeti u *ibid.*

nog prava nastaje (pravo-)zahtjev kao materijalnopravno sredstvo saniranja nastavka postojanja (glavnog) subjektivnog prava, kao ishodišta (privatno)pravnog odnosa.[99] Shvaćanje zahtjeva kao relativnog i sporednog prava koje nastaje povredom[100] glavnog prava ne zastupa samo Krneta, nego joj se pridružuje i Gavella.[101]

S druge strane, u građanskopravnoj doktrini prihvaćeno je i stajalište kako je zahtjev objektivnim pravom zajamčena mogućnost da se od druge osobe zahtijeva određeno činjenje ili propuštanje, koje istodobno označava ostvarenje subjektivnog prava.[102] Subjektivno pravo promatrano s gledišta njegova nositelja, obuhvaća pripadanje, ovlaštenje i interes. Budući da subjektivnom pravu jednog subjekta unutar pravnog odnosa nužno odgovara obveza drugog subjekta, subjektivno pravo moguće je razmotriti i s gledišta nositelja obveze. Promatrano s tog aspekta, subjektivnom pravu osobe A odgovara obveza osobe B, a subjektivno pravo osobe A prati zahtjev za ostvarenje.[103] Iz navedenog jasno je da zahtjev nije identičan subjektivnom pravu, stoga je moguće da zahtjev zastari, a subjektivno pravo ostaje kao što smo već naveli. Zahtjev se ne može izjednačavati s tužbom jer može biti postavljen i u obliku prigovora.[104] Nositelj subjektivnog prava ne mora steći zahtjev za ispunjenje pravne obveze od druge osobe samom uspostavom pravnog odnosa. Zahtjev stječe tek od trenutka dospijeća.[105] U tom pogledu, u odnosu na Krnetino i Gavellino shvaćanje, vidljivo je kako Vedrišev i Klarićevo shvaćanje pravne naravi zahtjeva, sam zahtjev mnogo više poima kao korelativ subjektivnog prava, točnije u vidu dužnosti, sinonimizirajući pritom dužnost sa zahtjevom. Takvo poima-

---

99 Nedić, Tomislav, Metafizika vlasništva – Kant i umno utemeljenje stvarnog prava, Naklada Breza, 2025., str. 164. i 165.

100 U okvirima kantovskog poimanja idejne dimenzije privatnog prava, zahtjev omogućuje ostvarenje korektivne pravednosti kao jednog od temeljnih načela privatnog prava. Ripstein upozorava da dio privatnopravnih teoretičara privatno pravo ne promatra primarno kao sustav subjektivnih prava i dužnosti, već kao sustav pravnih sredstava zaštite (*remedies*), pri čemu se pozornost usmjerava ne na samo pravo, nego na pravne posljedice njegove povrede. Međutim, kantovsko poimanje privatnog prava polazi od drukčijeg razumijevanja uloge pravnih sredstava zaštite. Ona se ne promatraju kao samostalni supstituti povrijeđenog prava, već kao mehanizmi kojima se osigurava kontinuitet i ostvarenje postojećeg prava. Stoga pravno sredstvo zaštite nije ekvivalent subjektivnom pravu, nego je njegova svrha u potpunosti određena sadržajem i zaštitom toga prava. U slučaju povrede subjektivnog prava nastaje zahtjev kao posebno ovlaštenje usmjereno prema uspostavi stanja koje odgovara sadržaju povrijeđenog prava. Protupravnost se tako očituje upravo u povredi glavnog subjektivnog prava, dok zahtjev nastaje kao materijalnopravno sredstvo njegove zaštite. Njegova funkcija nije stvaranje novog prava, već osiguravanje nastavka pravnog postojanja i djelotvornosti već postojećeg prava. Drugim riječima, povredom subjektivnog prava ono ne prestaje postojati, već se uz njega pojavljuje zahtjev kao instrument njegove pravne zaštite i ponovne uspostave pravnog poretka. Vidjeti: Ripstein, Arthur, „Kantian Perspectives on Private Law", u: Gold, Andrew S., *et al*. (ur.), The Oxford Handbook of The New Private Law, Oxford University Press, Oxford, 2021., str. 69.–84.; Nedić, Tomislav, *op. cit.* (bilješka 99).

101 Gavella, Nikola, *op. cit.* (bilješka 1), str. 191.

102 Vedriš, Martin; Klarić, Petar, *op. cit.* (bilješka 41), str. 67.

103 *Ibid.*

104 *Ibid.* str. 68.

105 Slakoper, Zvonimir; Skorup, Vlado, *op. cit.* (bilješka 56), str. 314.

nje zahtjeva Vedriš i Klarić dodatno potkrepljuju primjerom prava vlasništva, navodeći kako „pravo vlasništva u subjektivnom smislu prati zahtjev uperen protiv svih da vlasnika nitko samovlasno i protupravno ne smeta u obavljanju njegovih vlasničkih ovlaštenja" jer „zahtjev koji prati subjektivno pravo određuje ponašanje obveznika".[106] U pravnoteorijskom kontekstu, na tragu kantijanske[107] i hohfldeovske[108] teorije (subjektivnog) prava, valja istaknuti kako je korelativ prava, dužnost, a ne zahtjev. Pritom dužnost ne treba shvaćati u vidu poistovjećivanja sa zahtjevom koji predstavlja samostalnu kategoriju i samostalno i relativno pravo koje vlastitu invokaciju stječe tek onog trenutka kada se povrijedi dužnost kao korelativ određenog subjektivnog prava.

5. VRIJEME ZASTARIJEVANJA

Vrijeme zastarijevanja je period u kojem se može zakonski ostvariti neko pravo, to jest protekom kojeg se pravo više ne može ostvariti prisilnim putem.[109] S obzirom na duljinu i trajanje zastarnog roka, osobitu važnost imaju pitanja vezana uz utvrđivanje početka tijeka roka, mogućnost njegova prekida i zastoja te, u pojedinim slučajevima, i sama duljina zastarnog roka.[110] Obradili smo da vrijeme zastarijevanja kreće prvim danom poslije dana dospjelosti. Protek vremena nužno pretpostavlja i svoj završetak, zbog čega istekom posljednjeg dana zakonom propisanog zastarnog roka nastupa zastara.[111] Od izrazite je važnosti utvrditi kada nastupa posljednji dan zastarnog roka jer njegovim

---

106 Vedriš, Martin; Klarić, Petar, *op. cit.* (bilješka 41), str. 67. i 68.

107 Prema Kantu, pravo predstavlja „skup uvjeta pod kojima se htijenje jednoga može po općem zakonu slobode uskladiti s htijenjem drugoga" te se svako sprečavanje tog prava protivi općem zakonu slobode. Pravično je stoga ono djelovanje „koje dopušta ili čija maksima dopušta da po općem zakonu sloboda svačijeg htijenja supostoji sa svačijom slobodom". Kant navedeno konkretizira upravo u kontekstu prava vlasništva: „Ako izjavim (riječju ili djelom) da hoću da nešto izvanjsko bude moje, onda svakoga drugoga proglašavam obvezanim da se suzdrži od predmeta mojega htijenja: to je obveza koju bez tog mojeg pravnog čina nitko ne bi imao…" Kant, Immanuel, Metafizika ćudoređa, Matica hrvatska, 1999., Zagreb, 6:230, 6:255.–256., str. 27. i 51.; vidjeti više u potpoglavlju *2.4. Što je (subjektivno) pravo? – pravo–dužnost, (privatno)pravni odnos i (normativno-)analitička razradba (stvarnog) prava u*: Nedić, Tomislav, *op. cit.* (bilješka 99), str. 56.– 67.

108 Upravo navedena korelacija pravo–dužnost temelj je razumijevanja korelativiteta prava te je dio i Hohfeldove analitičke teorije prava, uspostavljajući temeljne korelativne odnose: pravo–dužnost, sloboda–nepravo, vlast–podložnost, otpornost–bezvlast koji se upravo najviše manifestiraju kod prava vlasništva koje, kao i Vedriš i Klarić, Hohfeld uzima kao ogledni primjer u okviru navedene analitičke razradbe. Vidjeti: Hohfeld, Wesley Newcomb, "Some Fundamental Legal Conceptions as Applied in Judicial Reasoning", The Yale Law Journal 23 (1913) 1, str. 16.–59.; Hohfeld, Wesley Newcomb, "Fundamental Legal Conceptions as Applied in Judicial Reasoning", The Yale Law Journal 26 (1917) 8, str. 710.–770.; vidjeti više u potpoglavlju *2.4. Što je (subjektivno) pravo? – pravo-dužnost, (privatno)pravni odnos i (normativno-)analitička razradba (stvarnog) prava u*: Nedić, Tomislav, *op. cit.* (bilješka 99), str. 56.– 67.

109 Ćesić, Zlako, *op. cit.* (bilješka 44), str. 511.

110 Bukovac Puvača, Maja; Mihelčić, Gabrijela; Marochini Zrinski, Maša, Zastara – stare nedoumice i nova pitanja, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 43, br. 3, Rijeka, 2022., str. 561.

111 ZOO, *op. cit.* (bilješka 40), čl. 216.

istekom prestaje vjerovnikov zahtjev i dužnikova odgovornost, čime se dotadašnji potpuni obveznopravni odnos pretvara u nepotpuni obveznopravni odnos.[112] Padne li posljednji dan zastarnog roka na dan koji je zakonom određen kao neradni, posljednjim danom roka smatra se sljedeći radni dan. Premda bi se *prima facie* moglo zaključiti da posljednji dan zastarnog roka ne može pasti na subotu, sudska praksa zauzela je stajalište da subota nije zakonom propisana kao neradni dan te da stoga zastara može nastupiti i na subotu.[113]

Početak i kraj zastarnog roka vezani su uz samu obvezu, prema tome u vrijeme zastarijevanja uračunava se i vrijeme koje je proteklo u korist pravnog prednika dužnika.[114] Sadržaj obveze promjenom dužnika ostaje neizmijenjen, a pravni sljednik prijašnjeg dužnika ovlašten je vjerovniku istaknuti sve prigovore koje je bio ovlašten istaknuti njegov prednik, uključujući i prigovor zastare.[115] Zato smrt dužnika i dostava rješenja o nasljeđivanju nisu relevantni za početak ni tijek zastarnog roka, budući da se u zastarni rok uračunava i vrijeme dužnikovih prethodnika. Iz navedenog proizlazi da smrt dužnika ne uzrokuje prekid zastare.[116]

Odredbe o zastari su kogentne naravi, zbog čega stranke u obveznopravnom odnosu ne mogu pravnim poslom odrediti dulje ili kraće zastarno vrijeme od onog propisanog zakonom, niti mogu isključiti tijek zastare kroz određeno razdoblje.[117] Jednako tako, nije im dopušteno predvidjeti zastaru za obveze koje prema samom zakonu ne zastarijevaju. Ako bi ugovorili odredbu kojom postavljaju kraći ili dulji zastarni rok od zakonom predviđenog, to bi prouzrokovalo ništetnost takve odredbe, ali ne bi utjecalo na valjanost cijelog pravnog posla.[118] Ugovaranje odricanja od zastare prije isteka zastarnog roka izričito je zabranjeno, pri čemu ni dužnik jednostranom izjavom nije ovlašten odreći se zastare prije isteka zastarnog roka.[119] Nakon nastupa zastare dužnik se može odreći prigovora zastare. U slučaju pisanog priznanja zastarjele obveze, obveznopravni odnos vraća se u pravno stanje u kojem se nalazio prije početka zastare. Izostane li sporazum stranaka o novom roku ispunjenja, zastarijevanje počinje teći u jednakom trajanju, i to prvog dana nakon dana pisanog priznanja zastarjele obveze.[120]

---

112 Ćesić, Zlatko, *op. cit.* (bilješka 44), str. 497.

113 Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev 1224/2011-2 od 31. ožujka 2015.

114 ZOO, *op. cit.* (bilješka 40), čl. 217.

115 Gorenc, Vilim, *et al*., *op. cit.* (bilješka 43), str. 327.

116 Županijski sud u Rijeci, Gž 1505/2016-2 od 14. rujna 2016.

117 Ćesić, Zlatko, *op. cit.* (bilješka 44), str. 499.

118 Slakoper, Zvonimir, *et al*., *op. cit.* (bilješka 35), str. 222.

119 Gorenc, Vilim, *et al*., *op. cit.* (bilješka 43), str. 328.

120 Županijski sud u Zadru, Gž 227/2018-2 od 5. travnja 2018.

Vrijeme potrebno za nastup zastare, odnosno vrijeme zastarijevanja uređeno je Zakonom o obveznim odnosima u člancima od 225. do 234.[121] Posebnim zakonima poput Zakona o mjenici,[122] Zakona o trgovačkim društvima,[123] Općim poreznim zakonom[124] moguće je predvidjeti zastarne rokove koji odstupaju od onih propisanih Zakonom o obveznim odnosima.[125]

5.1. OPĆI ZASTARNI ROK

Opći zastarni rok tvori temeljni normativni okvir unutar kojeg se primjenjuje institut zastare u obveznom pravu. Zakon o obveznim odnosima propisuje opći rok zastare kojim tražbine zastarijevaju za pet godina ako zakonom nije određen neki drugi rok zastare.[126] Navedeni rok primjenjuje se na sve tražbine za koje nisu normirani posebni zastarni rokovi, čime poprima karakter supsidijarnog pravila u okviru zastarnog režima obveznog prava. S obzirom na to da ne postoje posebni zastarni rokovi u općem zastarnom roku zastarijevaju tražbine iz zajma, zastupanja, stjecanja bez osnove, poslovodstva bez naloga i slično.[127] Njegova univerzalna primjenjivost doprinosi pravnoj sigurnosti, budući da sudionicima pravnog prometa omogućuje predvidljivost pravnih posljedica njihovih pravnih radnji. U sudskoj praksi nalazimo primjenu općeg zastarnog roka na potrošačke ugovore jer se na njih ne primjenjuju pravila o zastari koji se odnose na ugovor o prometu robe i usluga,[128] na tražbine koje proizlaze iz neplaćenih dnevnih karata jer ne postoje zakonske odredbe kojima je za to propisan poseban rok.[129]

5.2. POSEBNI ZASTARNI ROKOVI

Ovisno o obvezi zakonodavac propisuje posebne rokove koji mogu biti kraći ili dulji od općih zastarnih rokova. Najčešće su propisani kraći rokovi koji iznose jednu ili tri go-

121 Giunio, Miljenko, *op. cit.* (bilješka 50), str. 1678.

122 Zakon o mjenici, Narodne novine, broj 74/1994, 92/2010, Glava XII.

123 Zakon o trgovačkim društvima, Narodne novine, broj 111/1993, 34/1999, 121/1999, 52/2000, 118/2003, 107/2007, 146/2008, 137/2009, 125/2011, 152/2011, 111/2012, 68/2013, 110/2015, 40/2019, 34/2022, 114/2022, 18/2023, 130/2023, 136/2024, Odjeljak 6.

124 Opći porezni zakon, Narodne novine, broj 115/2016, 106/2018, 121/2019, 32/2020, 42/2020, 114/2022, 152/2024, 151/2025, Odjeljak 8.

125 Čuveljak, Jelena, *op. cit.* (bilješka 74), str. 331.

126 ZOO, *op. cit.* (bilješka 40), čl. 225.

127 Ćesić, Zlatko, *op. cit.* (bilješka 44), str. 511.–512.

128 Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev 1975/2016-4 od 5. prosinca 2017.

129 Županijski sud u Rijeci, Gž 2828/2017-2 od 12. lipnja 2018.

dine. Jednogodišnji rok zastare predviđen je za posebne tražbine koje za svoje isporuke i usluge pružaju specijalizirana trgovačka društva bez kojih je nezamisliv svakodnevni život.[130] Riječ je o uslugama koje se kontinuirano obavljaju, pri čemu je u interesu davatelja usluga da se što prije naplati, a u interesu korisnika da se ne mora opterećivati dokaznim ispravama o uplatama.[131] S obzirom na to da takve tražbine dospijevaju u kraćim rokovima, to jest u jednomjesečnim, dvomjesečnim ili tromjesečnim rokovima, imperativ pravne sigurnost nalaže isporučitelju takvih usluga da svoja potraživanja naplati u što kraćem roku.[132] Usluge čije tražbine zastarijevaju u roku jedne godine taksativno su navedene u Zakonu o obveznim odnosima. Bitno je uvijek provjeriti sudsku praksu jer se može pogrešno protumačiti što spada pod ove tražbine. Primjerice, sud je utvrdio da tražbina nastala iz pružanja usluge s pomoću tzv. "direct to home" tehnologije nije tražbina radiotelevizijske postaje za uporabu televizijskog prijamnika koja zastarijeva u roku od jedne godine, već se na nju primjenjuje opći zastarni rok.[133]

Trogodišnji zastarni rok propisan je za povremene tražbine i tražbine iz anuiteta. Povremene tražbine predstavljaju povremena davanja koja dospijevaju godišnje ili u kraćim razdobljima. Mogu se odnositi na sporedne povremene tražbine, poput tražbine kamata, ali i na povremene tražbine u kojima se iscrpljuje samo pravo, poput tražbine uzdržavanja.[134] Pri tome valja naglasiti da se navedeno ne odnosi na potraživanja koja još nisu nastala, već isključivo na potraživanja koja već postoje, ali dospijevaju u budućnosti.[135] Isto vrijedi i za anuitete kojima se u jednakim unaprijed određenim povremenim iznosima otplaćuju glavnica i kamate. Međutim to ne vrijedi za otplate u obrocima ni za druga djelomična ispunjenja.[136] Ova odredba postavlja značajan izazov jer prosječna osoba često ne razlikuje pojmove anuiteta i obroka jer su oba povezana s načinom otplate kredita. Anuitet ima promjenjivu strukture jer mu se udio kamate i glavnice mijenja svaki mjesec, dok je kod otplate u obrocima svaki mjesečni obrok isti, odnosno otplaćuje se isti postotak glavnice duga.[137] Bude li između stranaka ugovorena otplata preko anuiteta, ali otplata nije vršena na ugovoreni način, odnosno povremenim namirenjem glavnice i kamate te u nejednakim iznosima, primijenit će se opći zastarni rok.[138] Zastarni rok od tri godine propisan je i za tražbine zakupnine i najamnine te naknade štete računajući

130 Gorenc, Vilim, *et al*., *op. cit.* (bilješka 43), str. 346.

131 Ćesić, Zlatko, *op. cit.* (bilješka 44), str. 546.

132 Topić, Goran, *op. cit.* (bilješka 71), str. 13.

133 Županijski sud u Rijeci, Gž 186/2015-2 od 7. travnja 2017.

134 ZOO, *op. cit.* (bilješka 40), čl. 226., st. 1.

135 Ćesić, Zlatko, *op. cit.* (bilješka 44), str. 517.

136 ZOO, *op. cit.* (bilješka 40), čl. 226., st. 2.

137 Čuveljak, Jelena, *op. cit.* (bilješka 74), str. 332.

138 Županijski sud u Varaždinu, Gž 1346/08-2 od 18. veljače 2009.

otkad je oštećenik doznao za štetu i osobu koja ju je učinila.[139] Isti rok je i u međusobnim tražbinama iz trgovačkih ugovora o prometu robe i usluge, odnosno ugovora koje sklope trgovac i osoba javnog prava o prometu robe i usluga.[140] U ovim slučajevima vrijedi da ako se isporuka robe i usluge vrši sukcesivno, a obveze su djeljive, onda zastara teče odvojeno za svaku isporuku.[141]

Dulji zastarni rok od općeg propisan je u slučajevima kada je šteta prouzrokovana kaznenim djelom te tada zahtjev za naknadu štete zastarijeva u istom roku koji je predodređen za zastaru kaznenog progona.[142] U ovoj situaciji treba se voditi računa o nekoliko bitnih činjenica. Nije dovoljno da se protiv štetnika vodi kazneni postupak, već je nužno da je štetnik pravomoćno osuđen za kazneno djelo koje mu se stavlja na teret. Iznimku od ovog pravila, prema stajalištu Vrhovnog suda Republike Hrvatske, predstavlja situacija kada je postupak obustavljen zbog procesnih razloga, primjerice zbog smrti štetnika tijekom postupka, ali ne i slučaj kada je kazneni postupak obustavljen zbog nastupa apsolutne zastare.[143] Zastarni rok od deset godina primjenjuje se i na sve tražbine utvrđene pravomoćnom sudskom odlukom ili odlukom drugog javnog tijela nadležne vlasti ili nagodbom pred sudom ili drugim nadležnim tijelom, odnosno javnobilježničkim aktom.[144] Navedeno pravilo primjenjuje se i na tražbine za koje zakon inače normira kraći zastarni rok. Zastara utvrđena pravomoćnom sudskom odlukom ne kreće teći od dana pravomoćnosti te odluke, već prvog dana nakon isteka paricijskog roka, odnosno roka koji je sudskom odlukom određen za dobrovoljno ispunjenje činidbe.[145]

5.3. ZASTOJ ZASTARE – RAZLOZI I UČINAK

Pravni poredak dopušta prekid kontinuiteta tijeka zastarnog roka, čime se prolongira nastup zastare.[146] Zastoj zastare obuhvaća okolnosti koje onemogućuju nastup zastare bilo u trenutku njezina početka, bilo tijekom njezina tijeka, zbog čega zastara ili uopće ne može početi teći ili, ako je već tekla, privremeno prestaje teći za vrijeme dok zapreka traje. Prestankom zapreke zastara nastavlja teći, pri čemu vrijeme proteklo prije zastoja

139 Vedriš, Martin; Klarić, Petar, *op. cit.* (bilješka 41), str. 184.

140 ZOO, *op. cit.* (bilješka 40), čl. 228., st. 1.

141 Ćesić, Zlatko, *op. cit.* (bilješka 44), str. 530.

142 Slakoper, Zvonimir, *et al.*, *op. cit.* (bilješka 35), str. 236.

143 Gjenero, Vedran, Pravni praktikum građanskog prava, Zagreb, 2016., str. 331.

144 ZOO, *op. cit.* (bilješka 40), čl. 233., st. 1.

145 Gorenc, Vilim, *et al.*, *op. cit.* (bilješka 43), str. 348.

146 Topić, Goran, Zastoj i prekid zastare, Pravo i porezi, god. 33, br. 2/24, Zagreb, 2024., str. 42.

i ono koje teče nakon njegova prestanka tvore jedinstveno i cjelovito zastarno vrijeme.[147] Iz toga slijedi da se vrijeme trajanja zastoja ne uračunava u zastarni rok. Okolnosti koje uzrokuju zastoj zastare možemo gledati poput zakonom predviđenih zapreka čijim nastupanjem zakon propisuje zastoj tijeka zastarnog roka jer one sprječavaju vjerovnika da u zakonski predviđenom roku ostvaruje svoju tražbinu.[148] Razlozi koji uzrokuju zastoj i prekid zastare taksativno su navedeni strogim zakonskim propisima, zbog čega stranke nisu ovlaštene autonomnim pravnim poslovima odrediti druge uzroke zastoja ili prekida zastarijevanja u njihovim međusobnim obveznopravnim odnosima.[149]

Razloge zastoja koji utječu na tijek zastare moguće je svrstati u dvije temeljne kategorije: subjektivne, koji počivaju na specifičnim osobnim odnosima između vjerovnika i dužnika te objektivne, koji obuhvaćaju situacije stvarne nemogućnosti, odnosno spriječenosti vjerovnika u ostvarivanju njegovih tražbina.

Subjektivni razlozi vezani su uz osobna svojstva samih subjekata obveznopravnog odnosa. Mogu se odnositi na obje strane istovremeno, ali mogu biti vezani i isključivo uz jednu od strana, bilo uz dužnika ili uz vjerovnika.[150] Kada se subjektivni razlozi odnose na obje strane, riječ je o situaciji u kojoj vjerovnik i dužnik stoje u specifičnom bliskom međusobnom odnosu, tijekom čijeg trajanja nije opravdano očekivati da će vjerovnik poduzeti radnje radi ostvarenja svoje tražbine, budući da bi to moglo narušiti taj bliski odnos.[151] Stoga zastarijevanje ne teče između bračnih i izvanbračnih drugova, roditelja i djece za vrijeme trajanja roditeljskog prava te štićenika i njegova skrbnika.[152] Budući da zakon o tome ne sadrži odredbe, ostaje otvorenim pitanje primjenjuje li se pravilo o zastoju zastare analogno i na osobe koje su sklopile životno partnerstvo, dok ta zajednica traje. Dio pravnih stručnjaka zastupa stajalište da bi se navedeno pravilo trebalo primjenjivati i na navedene odnose.[153] Iz sudske prakse proizlazi da za zastoj zastarijevanja nije odlučno faktično stanje odnosa između roditelja i djece, odnosno nije relevantno živi li dijete s roditeljima ili ne. Jedino mjerodavno za zastoj zastarijevanja jest postojanje roditeljskog prava, a zastoj traje sve dok ono postoji.[154] Zakonom nije izričito propisano moraju li oba roditelja vršiti roditeljsko pravo te kakve su posljedice ako je jedan od njih zbog faktičnih ili pravnih razloga lišen tog prava, odnosno u nemogućnosti je izvršavati

147 Crnić, Ivica, Zakon o obveznim odnosima, Zagreb, 2016., str. 235.

148 Topić, Goran, *op. cit.* (bilješka 146), str. 43.

149 Ćesić, Zlatko, *op. cit.* (bilješka 44), str. 558.–559.

150 Slakoper, Zvonimir, *et al.*, *op. cit.* (bilješka 35), str. 227.

151 Topić, Goran, *op. cit.* (bilješka 146), str. 43.

152 ZOO, *op. cit.* (bilješka 40), čl. 235.

153 Marečić, Antonio, Zastara u građanskom pravu, Financije, pravo i porezi, god. 26, br. 1/19, Zagreb, 2019., str. 278.

154 Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev 5192/2019-2 od 15. srpnja 2020.

ga. Sudska praksa u tom je pogledu zauzela stav da roditeljsko pravo traje i kada ga vrši samo jedan roditelj te da stoga potraživanje djeteta prema drugom roditelju ne može početi zastarijevati.[155] Subjektivni razlozi koji se odnose samo na jednu stranu obuhvaćaju situacije u kojima zastara ne teče kod tražbina određenih osoba za čijeg trajanje one svoju tražbinu ne mogu ostvariti. To obuhvaća tražbine osoba na vojnoj dužnosti za vrijeme mobilizacije, u slučaju neposredne opasnosti ili rata.[156] Iz tog proizlazi da zastoj zastare ne nastupa kad su posrijedi dugovi koje te osobe imaju prema trećima, zato vrijeme potrebno za zastaru njihovih dugova nesmetano teče.[157] Nadalje, zastara ne teče za tražbine osoba zaposlenih u tuđem kućanstvu prema poslodavcu ili članovima njegove obitelji koji s njim zajedno žive i to za cijelo vrijeme trajanja tog odnosa.[158] Navedena odredba ne primjenjuje se općenito na tražbine radnika prema poslodavcu, već isključivo na tražbine osoba zaposlenih u tuđem kućanstvu.[159] Pri tome se pojam zaposlenosti tumači široko te obuhvaća i faktički odnos zaposlenosti, neovisno o tome je li radni odnos uređen sukladno važećim propisima o radnim odnosima ili nekim drugim ugovorom o službi.[160] Zastara teče i prema maloljetniku i drugoj poslovno nesposobnoj osobi, neovisno o tome imaju li zakonskog zastupnika ili nemaju. Međutim, zastara tražbine za maloljetnika koji nema zastupnika i za drugu poslovno nesposobnu osobu bez zastupnika ne može nastupiti dok ne proteknu dvije godine od trenutka kada su stekli potpunu poslovnu sposobnost ili od trenutka kada su dobili zastupnika.[161] Iako subjektivno stanje tih osoba ne utječe na tijek zastarnog roka, zakonodavac ih štiti na način da se učinci nastupile zastare njihovih tražbina prolongiraju sve dok ne proteknu dvije godine od trenutka stjecanja pune poslovne sposobnosti ili od trenutka dobivanja zakonskog zastupnika.[162] Pod poslovno nesposobnim osobama ne podrazumijevaju se samo osobe kojima je poslovna nesposobnost utvrđena sudskom odlukom.[163]

Zakonom su predviđeni i objektivni razlozi zbog kojih zastara prestaje teći. Oni su obuhvaćeni općenitom zakonskom stipulacijom prema kojoj zastara ne teče za sve vrijeme za koje vjerovniku nije bilo moguće sudskim putem zahtijevati ispunjenje obveze zbog nesavladivih prepreka.[164] Smatra se da se navedeno pravilo primjenjuje i na zahtjeve

---

155 Županijski sud u Zagrebu, Gž 5745/2017-2 od 11. rujna 2018.

156 ZOO, *op. cit.* (bilješka 40), čl. 236., st. 1.

157 Ćesić, Zlatko, *op. cit*. (bilješka 44), str. 562.

158 ZOO, *op. cit.* (bilješka 40), čl. 236., st. 2.

159 Marečić, Antonio, *op. cit.* (bilješka 153), str. 281.

160 Gorenc, Vilim, *et al*., *op. cit.* (bilješka 43), str. 351.

161 ZOO, *op. cit.* (bilješka 40), čl. 239.

162 Marečić, Antonio, *op. cit.* (bilješka 153), str. 282.

163 Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev 1291/2014-2 od 7. listopada 2014.

164 ZOO, *op. cit.* (bilješka 40), čl. 237.

upućene drugim tijelima koja su nadležna odlučiti o određenim potraživanjima.[165] U takve okolnosti ubrajaju se ratno stanje u slučaju kada sudovi nisu mogli raditi ili kada tužitelj nije mogao pred mjerodavnim sudom u Republici Hrvatskoj ostvarivati svoju tražbinu, elementarne nepogode koje su okarakterizirane kao viša sila, zakonom utvrđena odgoda plaćanja dugova, pandemije, zastoj rada suda te slične situacije. Za sve vrijeme trajanja nesavladivih zapreka zastarni rok ne teče, a nastavlja teći tek po njihovu prestanku.[166] Njihovo postojanje mora biti razlog zbog kojih je vjerovniku onemogućeno ostvarivanje prava sudskim putem. U recentnoj sudskoj praksi, u povodu epidemije bolesti COVID-19, sud je zauzeo stajalište da navedena epidemija nije predstavljala nesavladivu prepreku koja bi vjerovnika objektivno onemogućila u sudskom zahtijevanju ispunjenja obveze, zbog čega epidemija nije producirala zastoj zastare. Premda je za vrijeme epidemije došlo do privremenog zastoja postupanja u svim predmetima, navedeno nije imalo za posljedicu nemogućnost vjerovnika da inicira odgovarajući postupak.[167]

Za vrijeme trajanja okolnosti koje su prouzročile zastoj zastare rok miruje, metaforički rečeno, on je zamrznut. Prestankom tih okolnosti, faktičke ili pravne prirode, zastarni rok se odmrzava te počinje ili nastavlja teći, ovisno o tome je li prije nastupa zastoja već bio otpočeo ili nije.[168] Drugim riječima, vrijeme tijekom kojeg zastara miruje ne uračunava se u zastarni rok. Bitno je naglasiti da zastoj ne utječe na samu tražbinu niti na njezinu dospjelost, već isključivo na tijek zastarnog roka. Učinci zastoja zastare ograničeni su na osobe između kojih postoji razlog koji izaziva zastoj, te na njihove pravne sljednike.[169] Treba istaknuti da kod solidarnih dužnika zastara teče prema ostalim solidarnim dužnicima i može se navršiti, čak i ako ne teče prema jednom od njih.[170]

Hrvatski Zakon o obveznim odnosima ništa ne govori o zastoju u situacijama u kojima dvije strane pregovaraju oko otplate duga. Usporedbe radi u njemačkim propisima nalazimo da zastara ne teče dok traju pregovori između vjerovnika i dužnika.[171] Učestalo je u trgovačkim odnosima da dolazi do zakašnjenja plaćanja pa se možda u početku izvođač i ne obazire na zastarni rok jer vjeruje u isplatu, a kada ona bude dovedena u sumnju eventualno pokrene pregovore s investitorom koji mu isplatu obećava. Investitor u pregovorima može postupati sa zlom namjerom da financijski ugrozi i potencijalno uzrokuje poslovnu propast izvođača te time izbjegne plaćanje ili da pregovore odulji dovoljno

---

165 Slakoper, Zvonimir, *et al*., *op. cit.* (bilješka 35), str. 228.

166 Gorenc, Vilim, *et al*., *op. cit.* (bilješka 43), str. 351.

167 Visoki trgovački sud Republike Hrvatske, Pž 1327/2022-3 od 17. siječnja 2023.

168 Topić, Goran, *op. cit.* (bilješka 146), str. 43.

169 Gorenc, Vilim, *et al*., *op. cit.* (bilješka 43), str. 352.

170 Marečić, Antonio, *op. cit.* (bilješka 153), str. 282.

171 Dobronić, Radovan, Zastoj zastare u trgovačkim ugovorima, Hrvatsko obvezno pravo u poredbenopravnom kontekstu: Petnaest godina Zakona o obveznim odnosima, knjiga 1., Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2022., str. 149.–161.

dugo da uloži prigovor zastare. Ulaganjem takvog prigovora *mala fide* u švicarskom je zakonu zabranjeno, ali u hrvatskom zakonodavstvu, koje se velikim dijelom oslanja na onaj švicarski, takav prigovor nije prepoznat iako postoje pretpostavke za njegovu primjenu kroz načelo *bona fides*.[172]

5.4. PREKID ZASTARE – RAZLOZI I UČINAK

Za razliku od zastoja, kod prekida zastara ne miruje, već potpuno prestaje teći. Prekid zastare nastupa kada prije isteka zastarnog roka nastupi zakonom propisan pravni učinak, a posljedica toga jest da se vrijeme zastare koje je proteklo, više ne uračunava u zastarni rok. Nakon nastupa prekida zastara počinje iznova teći u punom trajanju roka propisanog za zastaru predmetnog zahtjeva.[173] Do prekida zastarnog roka može doći isključivo dok zastara još nije nastupila, odnosno dok zastarni rok još teče. Okolnosti koje produciraju prekid zastare uvijek su posljedica očitovanja volje stranaka, zbog čega prekid proizvodi značajan utjecaj na tijek zastarnog roka.[174]

Prekid zastare radnjama dužnika pojavljuje se u slučaju kada on prizna dug.[175] Uz neposredno priznanje duga izjavom, primjerice pisanom ili usmenom izjavom o dugu i njegovoj visini ili izjavom danom na zapisnik pred sudom ili drugim nadležnim tijelom, dužnik dug može priznati i posredno. Riječ je o situacijama u kojima dužnik postupa na način iz kojega se sigurno može zaključiti da priznaje dug, odnosno iz čijeg ponašanja vjerovnik može opravdano i razumno zaključiti da će dužnik svoju obvezu ispuniti.[176] Dužnik tako može dug priznati plaćanjem dijela duga, pri čemu se pod navedenim podrazumijevaju i ostale vrste djelomičnog ispunjenja, plaćanjem kamata, što je osobito značajno s obzirom na to da se kamate uračunavaju u ispunjenje prije glavnice te davanjem osiguranja, s time da se misli na bilo koje sredstvo osiguranja.[177] U slučaju kada vjerovnik u pisanu obliku ili usmeno uputi poziv dužniku na ispunjenje, a dužnik propusti odgovoriti i ne ospori postojanje obveze, takvo propuštanje očitovanja ne može se smatrati priznanjem duga te stoga ne dovodi do prekida zastare.[178] Za priznanje duga nema potrebe za dužnikovom voljom za ispunjenje, budući da je ona postojala već u trenutku nastanka obveze, a kod obveze koje ne proistječu iz pravnog posla tu volju mijenja ispunjavanje zakonskih pretpostavki. Dovoljno je da je dužnik svjestan svoje

172 *Ibid.*

173 Crnić, Ivica, *op. cit.* (bilješka 147), str. 240.

174 Topić, Goran, *op. cit.* (bilješka 146), str. 45.

175 ZOO, *op. cit.* (bilješka 40), čl. 240., st. 1.

176 Topić, Goran, *op. cit.* (bilješka 146), str. 46.

177 Ćesić, Zlatko, *op. cit.* (bilješka 44), str. 569.

178 Topić, Goran, *op. cit.* (bilješka 146), str. 46.

obveze kako bi se vjerovnik mogao pouzdati u njezino ispunjenje. Priznanje duga stoga treba shvatiti u doslovnom smislu kao izjavu znanja o postojanju duga.[179] Do prekida zastare dolazi dakle na temelju legitimnog povjerenja vjerovnika u ispunjenje dužnikove obveze. Da bi to povjerenje bilo opravdano, nužno je da dužnik vjerovniku očituje svoju svijest o postojanju duga, bez dopunskih kvalifikacija koje bi unijele sumnju u ispunjenje te da je dug na koji se očitovanje odnosi, dovoljno odrediv.[180] Priznanje duga neće biti nedvojbeno niti će dovesti do prekida zastare ako dužnik, očitujući svoju svijest o postojanju duga, stavi dodatne kvalifikacije koja dovode u sumnju njegovu istinsku namjeru da dug ispuni jer primjerice tvrdi da je dug nastao na nevaljan način ili da je zastario.[181] Postavljanjem uvjeta izjavitelj nastupanje pravnih učinaka stvara ovisnim o određenim budućim i neizvjesnim činjenicama, čime se onemogućuje nastanak opravdanog vjerovnikova povjerenja u dužnikovo ispunjenje obveze.[182] Priznanje duga kao temelj prekida zastare mora biti jasno, određeno i bezuvjetno te se mora dati za vrijeme tijeka zastarnog roka.[183] Očitovanje svijesti o postojanju duga mora se odnositi na konkretan dug. Pri tome je dovoljno da dužnik naznači pravnu osnovu duga koji priznaje jer se na temelju toga objektivno može odrediti i njegova visina.[184] Kada dužnik duguje vjerovniku samo jedan dug, pobliži opis duga nije potreban. Međutim, kada dužnik duguje više dugova, ali priznaje jedan ili samo neke od tih dugova, mora biti moguće sa sigurnošću utvrditi koje je od tih dugova dužnik imao na umu pri davanju priznanja.[185] Prema stajalištu suda izjave treće osobe nemaju učinak priznanje duga,[186] to je i razumljivo s obzirom na to da izjavu nije dao sam dužnik. U praktičnoj primjeni kao sporno pitanje nametnulo se pitanje tko je ovlašten očitovati priznanje duga pravne osobe, odnosno trgovačkog društva. Sud je to pitanje riješio zauzimanjem stajališta da je pisano priznanje duga pravno relevantno isključivo ako je isprava kojom je dano potpisana od strane osobe ovlaštene davati takva očitovanja u ime tuženika. Takvom osobom smatra se jedino zakonski zastupnik tuženika, odnosno osoba upisana u registar trgovačkog suda kao osoba ovlaštena za zastupanje dužnika.[187]

Razlozi za prekid zastare radnjama vjerovnika strogo su formalne naravi, čime se bitno razlikuju od prethodno razmatranih radnji dužnika kojima se prekida zastara, koje su,

---

179 Bilić, Antun, Priznanje duga koje dovodi do prekida zastare, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, vol. 67, br. 2, Zagreb, 2017., str. 260.

180 *Ibid.*, str. 262.

181 Ćesić, Zlatko, *op. cit.* (bilješka 44), str. 569.

182 *Ibid.*

183 Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev 877/2011-2 od 20. svibnja 2014.

184 Ćesić, Zlatko, *op. cit*. (bilješka 44), str. 569.

185 *Ibid.*

186 Županijski sud u Varaždinu, Gž 2054/2018-2 od 4. travnja 2019.

187 Vrhovni sud Republike Hrvatske, Revt 54/2005-2 od 11. ožujka 2009.

kako je istaknuto, podložne neformalnom očitovanju.[188] Do prekida će dovesti procesne radnje vjerovnika kojima on nastoji ostvariti svoje pravo u zakonom predviđenom roku, odnosno podnošenjem tužbe ili drugom njegovom radnjom poduzetom protiv dužnika pred sudom ili drugim nadležnim tijelom radi utvrđivanja, osiguranja ili ostvarenja tražbine.[189] Osim podnošenjem tužbe, prekid zastare može nastupiti i poduzimanjem drugih postupovnih radnji, kao što su podnošenje protutužbe, isticanje prigovora radi prebijanja do visine tužbenog zahtjeva, obavijest trećoj osobi o otpočeloj parnici, podnošenjem prijedloga za ovrhu ili prijedloga za osiguranje tražbine, prijava tražbine u stečajnom postupku te podnošenjem imovinskopravnog zahtjeva u kaznenom postupku.[190] Bitno je istaknuti da sam kazneni postupak ne uzrokuje prekid zastare, već je za nastup prekida nužno da oštećenik za vrijeme trajanja postupka istakne svoj imovinskopravni zahtjev. Stoga je moguće da za vrijeme trajanja kaznenog postupka nastupa zastara imovinskopravnog zahtjeva.[191] Zastara prisiljava vjerovnika da pravovremeno postupa naspram dužnika pred nadležnim tijelom. Takvo postupanje s jedne strane olakšava dokazivanje, a s druge strane osigurava konačno razrješenje spora te oslobađa kako dužnika tako i nadležna tijela od potrebe kasnijeg postupanja u istoj stvari.[192] Iz sudske prakse proizlazi da i prijedlog za priznanje strane sudske odluke prouzrokuje prekid zastare.[193] Mogući su slučajevi u kojima je vjerovnik poduzeo neku od pravnih radnji, a da pritom ipak nije nastupilo trajno prekidanje zastare. Preciznije, do prekida zastare u jednom je trenutku došlo, ali su naknadno poništeni učinci tog prekida, zbog čega se smatra da do prekida nije ni došlo, čime je onemogućeno ostvarivanje pravnih učinaka koji bi inače nastupili zbog prekida.[194] Prekidom zastare neće se smatrati ako vjerovnik odustane od tužbe ili radnje koje je poduzeo, kada tužba bude odbačena, odbijena ili ako određena mjera osiguranja bude stavljena izvan snage.[195] U parničnom postupku tužba se odbacuje rješenjem kada nisu ispunjene formalne pretpostavke za njezino meritorno razmatranje, dok se tužbeni zahtjev presudom odbija nakon meritornog raspravljanja o zahtjevu koji je za tužitelja negativno riješen. U slučaju odbijanja tužbenog zahtjeva dolazi do definitivnog okončanja spornog odnosa jer je tužitelj, odnosno vjerovnik, pravomoćno odbijen sa svojim zahtjevom za prisilno ostvarenje tražbine prema tuženiku, odnosno dužniku.[196] Iz navedenog proizlazi da do prekida zastare dolazi samo ako su postupovne radnje

188 Slakoper, Zvonimir, *et al*., *op. cit.* (bilješka 35), str. 231.

189 ZOO, *op. cit.* (bilješka 40), čl. 241.

190 Marečić, Antonio, *op. cit.* (bilješka 153), str. 282.–283.

191 Topić, Goran, *op. cit.* (bilješka 146), str. 47.

192 Bilić, Antun, *op. cit.* (bilješka 179), str. 259.

193 Vrhovni sud Republike Hrvatske, Revt 70/2013-2 od 20. ožujka 2013.

194 Slakoper, Zvonimir, *et al*., *op. cit.* (bilješka 35), str. 229.

195 ZOO, *op. cit.* (bilješka 40), čl. 242.

196 Ćesić, Zlatko, *op. cit.* (bilješka 44), str. 578.

vjerovnika okončane u njegovu korist. Iznimka se pojavljuje u ovršnom postupku kada se ovršni postupak obustavlja zbog razloga koji se nalaze isključivo na strani ovršenika i na koje ovrhovoditelj nije utjecao. U tom slučaju obustava postupka dovodi do prekida zastarijevanja, a zastarni rok počinje iznova teći nakon što rješenje o obustavi postane pravomoćno.[197] Postoje međutim ekskulpacijski razlozi zbog kojih se smatra da je prekid zastare ipak nastupio. Naime, ako je tužba protiv dužnika odbijena zbog nenadležnosti suda ili kojeg drugog razloga koji se ne tiče biti stvari, a vjerovnik je unutar roka od tri mjeseca od dana pravomoćnosti odluke o odbacivanju tužbe podnio novu tužbu sudu koji je nadležan, smatra se da je prekid zastare nastupio već prvom tužbom.[198] Drugim riječima, zastarijevanje se smatra prekinutim već u trenutku podnošenja prve neuredne tužbe, što znači da prekid nastupa retroaktivno.[199] Kod objektivne preinake tužbe prvotni zahtjev pretpostavlja se kao da nije bio podnesen, zato prekid zastare može nastupiti tek od trenutka preinake, a prethodno postavljeni zahtjev ne proizvodi pravne učinke glede prekida zastare.[200] Premda su postupovne radnje vjerovnika koje dovode do prekida zastare strogo propisane, zakonodavac dodatno upozorava vjerovnike da njihovi pozivi, opomene, upozorenja i obavijesti koje šalju dužniku ne uzrokuju prekid zastare.[201] Kada bi pisani ili usmeni poziv bio dostatan za prekid zastare, vjerovnik bi nastup zastare mogao prolongirati *ad infinitum*, pozivajući dužnika svakih nekoliko godina na ispunjenje obveze, a da pritom nikada ozbiljno ne poduzme korake radi prisilno ostvarenja svojeg zahtjeva.[202]

Glavni pravni učinak prekida zastare jest taj da se vrijeme zastarijevanja proteklo do njegova nastupa više ne uzima u obzir. Kao ilustrativni primjer može poslužiti sljedeća situacija: ako je posebni trogodišnji rok počeo teći 5. veljače 2021. godine, a 9. veljače 2023. godine priznanjem duga nastupi prekid zastare, zastarni rok prestaje teći. Dvije godine koje su protekle ne proizvode pravne učinke i ne uračunavaju se u zastarni rok. Trogodišnji rok počinje iznova teći 10. veljače 2023. godine, a zastara nastupa 11. veljače 2026., kada protekne cijeli zastarni rok. Prekid zastarijevanja ne prouzrokuje izmjenu zastarnog roka, zbog čega nakon prekida za nastup zastare mora proteći jednako vremena koliko je zakonom propisano za zastarijevanje predmetne tražbine.[203] Iznimno tražbine utvrđene pravomoćnom sudskom odlukom, odlukom drugog nadležnog tijela javne vlasti, nagodbom ili javnobilježničkim aktom zastarijevaju u roku od deset godina, neovisno o tome koji je zastarni rok tekao prije prekida i bez obzira na to predviđa li

197 Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev 943/2017-2 od 10. svibnja 2017.

198 Slakoper, Zvonimir, *et al*., *op. cit.* (bilješka 35), str. 230.

199 Gorenc, Vilim, *et al*., *op. cit.* (bilješka 43), str. 358.

200 Topić, Goran, *op. cit.* (bilješka 146), str. 49.

201 Gorenc, Vilim, *et al., op. cit.* (bilješka 43), str. 359.

202 Ćesić, Zlatko, *op. cit.* (bilješka 44), str. 583.

203 Giunio, Miljenko, *op. cit*. (bilješka 50), str. 1684.

zakon za te tražbine kraći zastarni rok.[204] Iznimka je predviđena i kod novacije, budući da nova tražbina zastarijeva u roku određenom za njezinu zastaru, a ne u roku koji je bio predviđen za zastaru prekinute tražbine.[205] Kod solidarnih dužnika može se pojaviti situacija gdje je zastara prekinuta prema jednom ili nekim dužnicima, dok za ostale solidarne dužnike to nema učinka te zastara teče i može se dovršiti.[206]

Tu se nameće i pitanje kada učinak prekida zastare prestaje, odnosno kada prekinuta zastara ponovno počinje teći. Ako je zastarijevanje prekinuto priznanjem duga učinjenim od strane dužnika, ponovno počinje teći od trenutka danog priznanja.[207] Ako je zastara prekinuta podnošenjem tužbe, pozivanjem u zaštitu, isticanjem prijeboja tražbine u sporu ili prijavljivanjem tražbine u nekom drugom postupku, zastarni rok počinje teći iznova od dana kada je spor okončan ili na drugi način završen.[208] U slučaju kada do prekidanja zastare dođe prijavom tražbine u stečajnom postupku te zahtjevom za ovrhu ili osiguranjem, ona počinje teći iznova od dana kada je taj postupak okončan.[209]

6. PRIGOVOR ZASTARE

Kao što je navedeno u radu samim nastupom zastare za vjerovnika prestaje mogućnost zahtjeva, odnosno da ostvari ispunjenje obveze prisilnim putem ako dužnik pravovremeno podnese prigovor zastare. Podnošenje prigovora zastare od strane dužnika izrazito je bitno jer sud na zastaru ne pazi po službenoj dužnosti.[210] Prigovor zastare samostalni je peremptorni prigovor kojim stranka koja ga ističe nastoji ishoditi odbijanje tužbenog zahtjeva u materijalnom smislu i time spriječiti ostvarenje zahtjeva postavljenog u tužbi.[211] Prigovor zastare u sebi sadrži iznošenje činjenica, a time nužno i potrebu za njihovim utvrđivanjem u postupku. Sud će u pravilu već na temelju tužbenih navoda i stanja spisa raspolagati dostatnim podacima za odlučivanje o prigovoru zastare. Kada to nije slučaj, tuženik snosi teret dokaza činjenica koje idu u njegovu korist, primjerice početak tijeka zastare, dok tužitelj snosi teret dokaza činjenica koje idu njemu u korist, kao što su zastoj ili prekid zastare.[212] Tuženik kao dužnik može prigovor zastare istaknuti jednostavnom

---

204 Topić, Goran, *op. cit.* (bilješka 146), str. 45.

205 ZOO, *op. cit.* (bilješka 40), čl. 246.

206 Topić, Goran, *op. cit.* (bilješka 146), str. 45.

207 ZOO, *op. cit.* (bilješka 40), čl. 245., st. 2.

208 *Ibid.* čl. 245., st. 3.

209 *Ibid.* čl. 245., st. 4.

210 *Ibid.* čl. 214. st. 3.

211 Boras Ivanišević, Andrea; Aralica, Tomislav, *op. cit.* (bilješka 57), 2024., str. 7.

212 Marečić, Antonio, *op. cit.* (bilješka 153), str. 284.

izjavom pred sudom, u pisanom ili usmenom obliku. Pri tome nije potrebno izrijekom navesti da je riječ o prigovoru zastare, dovoljno je primjerice navesti da se predlaže odbijanje zahtjeva jer je tražbina zastarjela.[213] Sud ne može ocjenjivati osnovanost prigovora zastare prije nego što utvrdi o kakvoj je tražbini riječ. Zastarni rok ovisi o vrsti potraživanja, a za zaključak da je zastara nastupila nužno je utvrditi i trenutak od kojeg je zastarijevanje počelo teći.[214] S obzirom na to da je riječ o materijalnom prigovoru, sud nije ovlašten donositi posebno rješenje kojim prihvaća ili odbija prigovor zastare, a tek potom odlučivati o tužbenom zahtjevu. Na temelju utvrđenog činjeničnog stanja sud donosi presudu o odbijanju tužbenog zahtjeva ako je prigovor zastare osnovan, a ne rješenje o odbacivanju tužbenog zahtjeva.[215] Prigovor zastare može se istaknuti u parničnom postupku isključivo do zaključenja glavne rasprave.[216] Sudska praksa zauzela je stajalište da isticanje prigovora zastare na ročištu za glavnu raspravu ne predstavlja iznošenje novih činjenica ni predlaganje novih dokaza, budući da je riječ o materijalnopravnom prigovoru koji je dopušteno istaknuti i nakon zaključenja prethodnog postupka.[217] Međutim, radi njegova obrazloženja nije dopušteno iznositi nove činjenice ni predlagati nove dokaze.[218] Važeći Zakon o parničnom postupku ne dopušta iznošenje novih činjenica ni predlaganje novih dokaza u žalbenom postupku, osim kada se odnose na bitne povrede odredaba parničnog postupka. Kad je posrijedi prigovor zastare, stranka koja ga nije istaknula tijekom prvostupanjskog postupka, nije ga ovlaštena iznositi u žalbi.[219]

7. PRAVNE POSLJEDICE ZASTARE

Kao što je već istaknuto, zastara nema za posljedicu prestanak subjektivnog prava vjerovnika na dug: ispuni li dužnik zastarjelu obvezu, on nema pravo tražiti povrat plaćenog duga na temelju stjecanja bez osnove vjerovnika. Nužno je naglasiti da se zastara u radu obrađivala u okviru privatnog prava jer kada se uspoređuje sa zastarom u javnom pravu, tada je situacija bitno drugačija. U privatnom pravu subjekti u odnosu načelno su ravnopravni, dok u javnom pravu takva ravnopravnost izostaje, unatoč brojnim postupovnim odredbama kojima se nastoji ublažiti neravnopravnost sudionika u postupku.[220] Upravo ta okolnost opravdava pravno stajalište prema kojemu u javnopravnim granama,

213 Boras Ivanišević, Andrea; Aralica, Tomislav, *op. cit.* (bilješka 57), str. 7.

214 Vrhovni sud Republike Hrvatske, Revt 127/2015-2 od 29. listopada 2015.

215 Boras Ivanišević, Andrea; Aralica, Tomislav, *op. cit.* (bilješka 57), str. 7.

216 Giunio, Miljenko, *op. cit.* (bilješka 50), str. 1688.

217 Visoki trgovački sud Republike Hrvatske, Pž 4261/2022-3 od 15. siječnja 2025.

218 Visoki trgovački sud Republike Hrvatske, Pž 795/2023-2 od 28. ožujka 2023.

219 Giunio, Miljenko, *op. cit.* (bilješka 50), str. 1688.

220 Žunić Kovačević, Nataša, *op. cit.* (bilješka 34), str. 687.

poput poreznog prava, zastara ima za posljedicu prestanak postojanja vjerovnikova subjektivnog prava.[221]

S obzirom na to da sud po službenoj dužnosti ne pazi na zastaru to znači da vjerovniku nije zabranjeno da pravnim putem zahtijeva ispunjenje obveze dužnika, što može biti i uspješno za vjerovnika ako dužnik propusti uložiti prigovor zastare.[222] U slučaju osnovanog prigovora zastare vjerovnikov zahtjev se odbija.[223] Zastarijevanje glavne tražbine uzrokuje i zastaru sporednih tražbina poput kamata, plodova, troškova i ugovorne kazne.[224] Riječ je o načelu akcesornosti prema kojem sporedne tražbine slijede pravnu sudbinu glavne tražbine.

Iznimka od pravila da se zastarjelu obvezu ne može ostvariti sudskim putem u slučaju dužnikova prigovora zastare predstavlja tražbina vjerovnika koja je osigurana zalogom ili hipotekom. U tom slučaju vjerovnik može svoju tražbinu prisilno namiriti iz opterećene stvari pod uvjetom da ju drži u posjedu ili da je njegovo pravo upisano u odgovarajućoj javnoj knjizi.[225] Tako može namiriti samo glavnicu zastarjele tražbine, no ne i zastarjele kamate i ostale povremene tražbine.[226]

8. ZAKLJUČAK

Institut zastare predstavlja temeljni i nezaobilazan institut građanskog prava, čiji se pravnonormativni temelji mogu pratiti još od rimskog prava, dok je njegov suvremeni oblik rezultat višestoljetnog pravnog razvoja i prilagodbe potrebama modernih pravnih sustava. Riječ je o složenom institutu materijalnopravnog karaktera, uz točno određene procesnopravne učinke. Polazeći od shvaćanja prema kojem je zastara gubitak zahtjeva zbog nevršenja sadržaja subjektivnog prava kroz zakonom određeno vrijeme, gašenje zahtjeva predstavlja jedno od temeljnih obilježja zastare. Zahtjevu se pritom pripisuje obilježje relativnog prava jer je uvijek usmjeren prema određenoj osobi od koje je ovlaštenik ovlašten zahtijevati određeno činjenje ili propuštanje. Zahtjev kao relativno pravo nastaje tek povredom određenog subjektivnog prava, konkretizirajući se u odnosu prema određenom subjektu (*inter partes*). U tom smislu, povredom subjektivnog prava nastaje pravni zahtjev kao materijalnopravno sredstvo zaštite i ostvarenja tog prava, od-

221 *Ibid.*

222 Vedriš, Martin; Klarić, Petar, *op. cit.* (bilješka 41), str. 185.

223 Visoki trgovački sud Republike Hrvatske, Pž-4441/99 od 3. siječnja 2001.

224 ZOO, *op. cit.* (bilješka 40), čl. 223.

225 Slakoper, Zvonimir, *et al., op. cit.* (bilješka 35), str. 233.

226 *Ibid.*

nosno kao instrument kojim se osigurava uspostava stanja sukladnog sadržaju povrijeđenoga subjektivnog prava, koje predstavlja ishodište privatnopravnog odnosa.

Zastara ne dovodi do prestanka tražbine, već do gubitka zahtjeva, pri čemu tražbina nastavlja postojati kao naturalna obveza. Značajna funkcija zastare u uspostavi je ravnoteže između interesa vjerovnika i dužnika te osiguravanje pravne sigurnosti u pravnom prometu. S jedne strane, zastara sankcionira vjerovnikovu pasivnosti i potiče ga na pravovremeno ostvarivanje svojih tražbina. S druge strane, dužniku osigurava pravnu sigurnost, budući da nakon isteka zastarnog roka stječe prigovor zastare kojim može odbiti ispunjenje obveze. Vjerovnik zastarom gubi samo zahtjev za ostvarenjem subjektivnih prava i to samo ako dužnik uloži prigovor zastare. U slučaju da dužnik propusti uložiti prigovor zastare, vjerovnik može i zahtjevom ostvariti ispunjenje obveze budući da sud na zastaru ne pazi *ex officio*. Kako bi do zastare došlo, potrebno je uz neaktivnost vjerovnika i protek zakonom određenog roka. Protek vremena kod zastarnog roka uz sebe veže brojna pitanja, poput početka tijeka i dana dospjelosti, njegova trajanja te kraja. Opće vrijeme zastarijevanja propisano je Zakonom o obveznim odnosima i ono iznosi pet godina, ali u odnosu na navedeni rok postoje i različiti posebni rokovi koji se mogu naći i u ostalim posebnim zakonima. Prije ili u toku trajanja zastarnog roka može doći do nastanka razloga koji uzrokuju zastoj, ali otpadanjem tih razloga rok nastavlja teći, uračunavajući i vrijeme prije zastoja. Teži utjecaj na zastarni rok imaju vjerovnikov zahtjev za ispunjenje obveze ili dužnikovo priznanje duga: u tom slučaju dolazi do prekida zastarnog roka, odnosno brisanja dotad proteklog vremena. Prigovor zastare pravo je dužnika, odnosno tuženika, koje mu omogućava obranu od vjerovnikova zahtjeva, ali ga mora podnijeti pravovremeno u suprotnom se ne uvažava. Zla namjera prigovora zastare izričito nije prepoznata u sudskoj praksi i zakonu, premda bi se na nju u budućim doktrinarnim i kazuističkim razmatranjima trebala obratiti pozornost. Pravilna primjena instituta zastare u praksi od iznimne je važnosti za ostvarenje temeljnih općih načela prava, kao i načela građanskog prava, ponajprije načela pravne sigurnosti te načela savjesnosti i poštenja kao korektivnog mehanizma u primjeni pravnih pravila, reflektirajući time idejnost korektivne pravednosti kao jedne od idejnih dimenzija privatnog prava.

POPIS LITERATURE

Knjige:

1. Bydlinski, Peter, Allgemeiner Teil des Bürgerlichen Rechts, Verlag Österreich, 10. izdanje, Beč, 2024.
2. Boras Ivanišević, Andrea; Mratović, Miho, Građansko-pravni institut zastare, Pravosudna akademija, Zagreb, 2024.
3. Crnić, Ivica, Zakon o obveznim odnosima, šesto izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Organizator, Zagreb, 2016.

4. Čepulo, Dalibor, Hrvatska pravna povijest u europskom kontekstu od srednjeg vijeka do suvremenog doba, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2012.

5. Ćesić, Zlatko, Komentar Zakona o obveznim odnosima, Libertin naklada, Rijeka, 2021.

6. Dika, Mihajlo, Pravo na tužbu – prilog učenju o ulozi procesa u ostvarivanju pravnog poretka, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2014.

7. Dobronić, Radovan, Zastoj zastare u trgovačkim ugovorima, urednici: Tot, Ivan i Slakoper, Zvonimir, Hrvatsko obvezno pravo u poredbenopravnom kontekstu: Petnaest godina Zakona o obveznim odnosima, knjiga 1., Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2022.

8. Gavella, Nikola, Privatno pravo, Narodne novine, Zagreb, 2019.

9. Gjenero, Vedran, Pravni praktikum građanskog prava, Vizura, Zagreb, 2016.

10. Gorenc, Vilim; Belanić, Loris; Momčinović; Hrvoje, Perkušić; Ante, Pešutić; Andrea, Slakoper, Zvonimir; Vukelić, Mario; Vukmir, Branko, Komentar zakona o obveznim odnosima, Narodne novine, Zagreb, 2014.

11. Horvat, Marijan, Rimsko pravo, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2008.

12. Horvat, Marijan; Petrak, Marko, Rimsko pravo, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2022.

13. Jug, Jadranko; Vidović, Svjetlana, Stjecanje prava vlasništva dosjelošću na nekretninama ranijeg društvenog vlasništva, odnosno u vlasništvu RH te analiza relevantnih presuda ESLJP, Pravosudna akademija, Zagreb, 2022.

14. Kant, Immanuel, Metafizika ćudoređa, Matica hrvatska, Zagreb, 1999.

15. Kaser, Max, Das Römische Privatrecht: Das altrömische, das vorklassische und klassische recht, 2. prerađeno izadnje, C. H. Beck, München, 1971.

16. Klarić, Petar; Vedriš, Martin, Građansko pravo opći dio, stvarno pravo, obvezno i nasljedno pravo, XIV. Izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Narodne novine, Zagreb, 2014.

17. Mratović, Miho; Aralica, Tomislav, Stjecanje bez osnove, ništetnost, pobojnost i raskid ugovora i prigovor zastare u parničnom postupku, Pravosudna akademija, Zagreb, 2022.

18. Nedić, Tomislav, Metafizika vlasništva – Kant i umno utemeljenje stvarnog prava, Naklada Breza, 2025.

19. Romac, Ante, Rječnik rimskog prava, Informator, Zagreb, 1983.

20. Savigny, Friedrich Carl von, System des heutigen Römischen Rechts, sv. I., Berlin, 1840., §§ 204–205.

21. Simpson, Alfred William Brian, A history of the land law, drugo izdanje, Clarendon Press of Oxford University Press, Oxford, 1986.

22. Slakoper, Zvonimir; Mihelčić, Gabrijela; Belanić, Loris; Tot, Ivan, Obvezno pravo opći dio s uvodom u privatno pravo, II. Izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Novi informator d.o.o. i Sveučilište u Rijeci, Pravni fakultet, Zagreb, 2022.

23. Stojčević, Dragomir, Rimsko privatno pravo, Savremena administracija, Beograd.-, 1988,

24. Vodinelić, Vladimir, V., Građansko pravo, Uvod u građansko pravo i opšti deo građanskog prava, Pravni fakultet Univerziteta Union u Beogradu, Službeni glasnik, Beograd, 2012.

25. Vuković, Mihajlo, Opći dio građanskog prava, Knjiga II, Školska knjiga, Zagreb, 1960.

26. Windscheid, Bernhard, Die actio des römischen Civilrechts: vom Standpunkte des heutigen Rechts, Düsseldorf, 1856.

Članci:

1. Bilić, Antun, Priznanje duga koje dovodi do prekida zastare, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, vol. 67, br. 2, Zagreb, 2017., str. 255.–285.

2. Brkan, Jure, Zastara (praescriptio) u kanonskom i građanskom pravu, Crkva u svijetu, vol. 38, br. 3, 2003., str. 373.–389.

3. Bukovac Puvača, Maja; Mihelčić, Gabrijela; Marochini Zrinski, Maša, Zastara – stare nedoumice i nova pitanja, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 43, br. 3, Rijeka, 2022., str. 559.–579.

4. Čuveljak, Jelena, Zastara – anuiteti, obroci, rate, Aktualnosti hrvatskog zakonodavstva i pravne prakse, godišnjak 32, Zagreb, 2025., str. 329.–335.

5. Dondorp, Harry; Schrage, Eltjo J. H.; Ibbetson, David, "Introduction", u: Limitation and Prescription: A Comparative Legal History, Duncker & Humblot, Berlin, 2019., str. 1.–42.

6. Giunio, Miljenko, Zastarijevanje tražbine, zastara i posljedice – opća i neka izabrana pitanja, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, god. 62, br. 5–6, 2012., str. 1675.–1700.

7. Hohfeld, Wesley Newcomb, "Fundamental Legal Conceptions as Applied in Judicial Reasoning", The Yale Law Journal 26 (1917) 8, str. 710.–770.

8. Hohfeld, Wesley Newcomb, "Some Fundamental Legal Conceptions as Applied in Judicial Reasoning", The Yale Law Journal 23 (1913) 1, str. 16.–59.

9. Katić, Dragan, Zastara u građanskopravnoj sudskoj praksi, Zakonitost, br. 1, Zagreb, 2019., str. 46.–64.

10. Krneta, Slavica, Evolucija pojma „zahtjev" i njegov odnos prema subjektivnom pravu, Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu, godina XXIII, 1975., str. 297.–309.

11. Krneta, Slavica, „Subjektivna prava", u: Enciklopedija imovinskog prava i prava udruženog rada, Tom treći, Novinsko-izdavačka ustanova, Službeni list SFRJ, Beograd, 1978., str. 186.–201.

12. Marečić, Antonio, Zastara u građanskom pravu, Financije, pravo i porezi, god. 26, br. 1/19, Zagreb, 2019., str. 277.–285.

13. Ripstein, Arthur, „Kantian Perspectives on Private Law“, u: Gold, Andrew S., *et al*., (ur.), The Oxford Handbook of The New Private Law, Oxford University Press, Oxford, 2021., str. 69.–84.

14. Slakoper, Zvonimir; Skorup, Vlado, O zastari i prekluziji kod paulijanske tužbe, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 33, br. 1, Rijeka, 2012., str. 313.–335.

15. Topić, Goran, O zastari i zastarnim rokovima prema Zakonu o obveznim odnosima, Pravo i porezi, god. 33, br. 1/24, Zagreb, 2024., str. 5.–15.

16. Topić, Goran, Zastoj i prekid zastare, Pravo i porezi, god. 33, br. 2/24, Zagreb, 2024., str. 41.–49.

17. Žunić Kovačević, Nataša, Zastara – o primjeni građanskopravnih pravila u poreznom pravu i sudska praksa, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, god. 30, br. 1, 2009., str. 683.–702.

Pravni izvori:

1. Austrijski opći građanski zakonik „Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch für die gesammten Deutschen Erbländer der Oesterreichischen Monarchie“ (1811), Justizgesetzsammlung, br. 1–6/1811.

2. Limitation Act (1980.).

3. Njemački građanski zakonik „Bürgerliches Gesetzbuch“ (1896.).

4. Opći porezni zakon, Narodne novine, broj 115/2016, 106/2018, 121/2019, 32/2020, 42/2020, 114/2022, 152/2024, 151/2025, na snazi od 1. siječnja 2026.

5. Zakon o mjenici, Narodne novine, broj 74/1994, 92/2010, na snazi od 1. kolovoza 2010.

6. Zakon o nasljeđivanju, Narodne novine, broj 48/2003, 163/2003, 35/2005, 127/2013, 33/2015, 14/2019, na snazi od 15. veljače 2019.

7. Zakon o obveznim odnosima, Narodne novine, broj 35/2005, 41/2008, 125/2011, 78/2015, 29/2018, 126/2021, 114/2022, 156/2022, 155/2023, na snazi od 30. prosinca 2023.

8. Zakon o obveznim odnosima (1978.), Službeni list SFRJ, broj 29/1978, 39/1985, 46/1985, 57/1989, Narodne novine br. 53/1991, 73/1991, 3/1994, 111/1993, 107/1995, 7/1996, 91/1996, 112/1999, 88/2001, 35/2005.

9. Zakon o trgovačkim društvima, Narodne novine, broj 111/1993, 34/1999, 121/1999, 52/2000, 118/2003, 107/2007, 146/2008, 137/2009, 125/2011, 152/2011, 111/2012, 68/2013, 110/2015, 40/2019, 34/2022, 114/2022, 18/2023, 130/2023, 136/2024, na snazi od 5. prosinca 2024.

10. Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima, Narodne novine, broj 91/1996, 68/1998, 137/1999, 22/2000, 73/2000, 129/2000, 114/2001, 79/2006, 141/2006, 146/2008, 38/2009, 153/2009, 143/2012, 152/2014, 81/2015, 94/2017, 52/2025, na snazi od 21. ožujka 2025.

11. Zakon o zastari potraživanja (1953.), Službeni list FNRJ br. 40/1953, 57/1954, Službeni list SFRJ br. 29/1978.

Sudska praksa:

1. Visoki trgovački sud Republike Hrvatske, Pž 7048/05-4 od 15. travnja 2009.
2. Visoki trgovački sud Republike Hrvatske, Pž 4261/2022-3 od 15. siječnja 2025.
3. Visoki trgovački sud Republike Hrvatske, Pž 795/2023-2 od 28. ožujka 2023.
4. Visoki trgovački sud Republike Hrvatske, Pž 1327/2022-3 od 17. siječnja 2023.
5. Visoki trgovački sud Republike Hrvatske, Pž 4441/99 od 3. siječnja 2001.
6. Visoki trgovački sud Republike Hrvatske, Pž 854/2025-2 od 8. srpnja 2025.
7. Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev 1136/2004-2 od 11. siječnja 2005.
8. Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev 318/2009-2 od 17. lipnja 2009.
9. Vrhovni sud Republike Hrvatske, Revt 54/2005-2 od 11. ožujka 2009.
10. Vrhovni sud Republike Hrvatske, Revt 70/2013-2 od 20. ožujka 2013.
11. Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev 943/2017-2 od 10. svibnja 2017.
12. Vrhovni sud Republike Hrvatske, Revt 127/2015-2 od 29. listopada 2015.
13. Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev 1224/2011-2 od 31. ožujka 2015.
14. Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev 5192/2019-2 od 15. srpnja 2020.
15. Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev 1291/2014-2 od 7. listopada 2014.
16. Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev 877/2011-2 od 20. svibnja 2014.
17. Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev 1975/2016-4 od 5. prosinca 2017.
18. Županijski sud u Bjelovaru, Gž 506/2000 od 9. ožujka 2000.
19. Županijski sud u Rijeci, Gž 2828/2017-2 od 12. lipnja 2018.
20. Županijski sud u Rijeci, Gž 186/2015-2 od 7. travnja 2017.
21. Županijski sud u Rijeci, Gž 1505/2016-2 od 14. rujna 2016.
22. Županijski sud u Varaždinu, Gž 1346/08-2 od 18. veljače 2009.
23. Županijski sud u Varaždinu, Gž 2054/2018-2 od 4. travnja 2019.
24. Županijski sud u Zadru, Gž 227/2018-2 od 5. travnja 2018.
25. Županijski sud u Zagreb, Gž 5745/2017-2 od 11. rujna 2018.

Mrežni izvori:

1. Brežanski, Jasna, Dosjelost kao način stjecanja stvarnih prava, https://www.vsrh.hr/CustomPages/Static/HRV/Files/JBrezanski-Dosjelost_kao_nacinstjecanja_stva.pdf, pristupljeno 3. travnja 2026.
2. Bundestag Drucksache 14/6040, Entwurf eines Gesetzes zur Modernisierung des Schuldrechts, 2001., https://dserver.bundestag.de/btd/14/060/1406040.pdf, pristupljeno 27. ožujka 2026.
3. Jacobson, Daniel Lee, A Brief History of Time Limits, Daily Journal, 2007, https://jacobsonlawyers.com/wordpress/wp-content/uploads/2013/04/A-Brief-History-of-Time-Limits.pdf, pristupljeno 27. ožujka 2026.
4. Perin, Nenad, Pravo vjerovnika na zatezne kamate na parnični trošak, https://www.vsrh.hr/CustomPages/Static/HRV/Files/NPerin-Pravo_vjerovnika_na_zatezne_kam ate.doc, pristupljeno 6. travnja 2026.

THE INSTITUTE OF LIMITATION PERIOD IN CIVIL LAW – DOCTRINAL AND THEORETICAL BASIS

Abstract

Limitation periods constitute one of the central institutions of private law, whose legal position and effects in continental legal systems are traditionally determined within the framework of the general part of civil law. Despite being a well-established institution of civil law, limitation periods continue to raise numerous theoretical issues and give rise to divergent doctrinal interpretations, while their true complexity is most clearly reflected in judicial practice. Accordingly, this paper aims to provide a comprehensive doctrinal and theoretical analysis of the institution of limitation periods through an examination of the applicable legal sources and their interpretation in case law, while identifying contentious issues and practical challenges arising in the application of this institution. To this end, relevant views of civil law doctrine and judicial practice are systematically collected, presented, and analysed in order to facilitate a comprehensive understanding of the legal nature, function, and scope of limitation periods. In this regard, the paper first examines the historical development of limitation periods, from their origins in Roman law, through their evolution in European legal systems, to their formation within Croatian law. It further addresses the concept and legal nature of limitation periods, distinguishing them from the related institutions of preclusion and acquisitive prescription. The legal nature of limitation periods is analysed, with particular emphasis placed on their substantive-law character, while their procedural effects are also considered. Special attention is devoted to the prerequisites for the commencement of a limitation period, particularly the maturity of a claim and the legal nature of the claim as the object of limitation. The paper subsequently analyses limitation periods, including the general limitation period and special limitation periods, as well as the suspension and interruption of limitation. Finally, it examines the plea of limitation and the legal consequences arising from the expiration of a limitation period, while critically evaluating the existing statutory framework and relevant judicial practice.

Keywords: *limitation periods, claim, subjective right, time limit, preclusion*